

Päijät-Hämeen liiton

Tilinpäätös 2023

Maakuntahallitus 12.3.2024

Päijät-Hämeen liitto

The Regional Council of Päijät-Häme

PÄIJÄT-HÄMEEN LIITON TILINPÄÄTÖS 2023
B88*2024
ISBN 978-951-637-289-4
ISSN 1237-6515

SISÄLLYSLUETTELO

Toimintakertomus	5
Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa.....	5
Selonteko liiton sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan tilasta	14
Tilikauden tuloksen muodostuminen	16
Toiminnan rahoitus.....	17
Rahoitusasema ja sen muutokset	18
Päijät-hämeen liiton kokonaistulot ja –menot 2023	19
Maakuntahallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä	19
Tavoitteiden toteutuminen 2023	20
Luottamushenkilöhallinto.....	20
Maakuntavaltuusto	20
Maakuntahallitus.....	20
Tarkastuslautakunta.....	20
Varsinainen toiminta	21
Vastuualueet	21
Strategiset linjaukset.....	22
Toiminnalliset tavoitteet	24
Talousarvion toteutumisvertailu	31
Tilinpäätöslaskelmat	39
Tuloslaskelma 2023.....	39
Rahoituslaskelma 2023.....	40
Liiton taselaskelma 2023	41
Tilinpäätöksen liitetiedot	43
Allekirjoitukset.....	51
Muut liitteet	52
Maakuntavaltuusto 2021–2025.....	53
Liiton henkilökunta vuonna 2023.....	55

Maakuntajohtaja Niina Pautola-Mol
maakuntajuhlassa 2023.
Kuva: Aku Mattila

TOIMINTAKERTOMUS

Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

Maakuntajohtajan katsaus

Toimintavuosi 2023 oli monin tavoin haasteellinen. Taustalla vaikuttavia tekijöitä oli lukuisia, mm. Venäjän hyökkäyssodan jatkuminen, geopoliittiset jännitteet, kansainvälisen talouden heikko kehitys, korkotaso, inflaatio, kysynnän vaihtelut jne. Tällä hetkellä Suomen talous on edelleen taantumassa ja luottamus talouden kehitykseen on heikkoa. Suomen pankki ennustaa vaatimattoman kehityksen jatkuvan ainakin alkuvuoden ajan.

Toimintaympäristön haasteista ja yleisen taloustilanteen notkahduksesta huolimatta Lahden seudun vetovoima ja elinvoima kehittyivät viime vuonna edelleen positiivisesti. Toteutuneet ja käynnissä olevat isot investoinnit ja erikoistuva huippuosaaminen luovat kysyntää ja työtä, ja myönteiset tapahtumat vahvistavat yritysten toimintaympäristöä yli kuntarajojen. Merkittävät uudet investoinnit mm. sähköisen liikenteen edistämiseen, elintarviketeollisuuteen ja kiertotalouteen tarjoavat tulevaisuuden kehittymismahdollisuuksia.

Vetovoimatekijöistä erityisesti Lahden ympäristöpääkaupunkivuosi (2021) ja vahvassa nosteessa oleva LUT-yliopistokonserni ovat kirkastaneet alueen kuvaa yritysmaailmassa. Lahden yliopisto- ja opiskelijakaupunkistatus on vahvistunut ja korkeakouluopiskelijoiden määrä kasvaa tasaisesti. Maakunnan potentiaalista kertoo myös se, että alueen elinkeinoyhtiö LADEC saa sijoittautumiskyselyjä tasaiseen tahtiin. Investointipäätösten aikataulu on kuitenkin joidenkin yrityksen osalta viivästynyt johtuen markkina- ja rahoitustilanteesta.

Päijät-Hämeen liiton perussopimuksen mukaan liitto on maakunnan kehittämisen ja yhteistyön keskus, joka vastaa jäsenkuntia ja niiden väestöä palvelevasta maakunnallisesta suunnittelu- ja kehittämistyöstä sekä edunvalvonnasta. Liiton viestintä tukee kaikkia näitä osa-alueita.

Toimintavuonna 2023 aluesuunnittelun puolella valmisteltiin kokonismaakuntakaavan uudistusta, jotta saamme litin kunnan alueelle Päijät-Hämeen maakuntakaavan. Kaavan laatimisen pohjaksi viime vuonna hyväksyttiin Lahden kaupunkiseutusunnitelma ja Päijät-Hämeen rakennemalli. Kuntien kanssa yhteistyössä laadituissa suunnitelmissa sovittiin väestön ja työpaikkojen mitoituksesta ja seudullisesti merkittävistä kehittämisen kohteista. Päijät-Hämeen maakuntakaava 2060 tuli vireille maakuntavaltuuston päätöksellä viime joulukuussa ja OAS asetettiin nähtäville 14.2.2024.

Liitto osallistui toimintakaudella 2023 myös Lahden kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksen toimeenpanoon ja uuden MAL-neuvottelukierroksen valmistelutyöhön. MAL-sopimusneuvottelut ovat käynnissä parhaillaan ja tavoite on saada sopimus valmiiksi tämän vuoden huhtikuussa.

Päijät-Hämeen aluekehitys perustuu maakuntavaltuuston hyväksymän maakuntastrategian toteuttamiseen. Tässä liitolla on näkyvä rooli aluekehittämisen rahoituksen välittäjänä. Keskeinen ohjelmatyöväline on Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 – EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma ja sen tehokas toimeenpano.

Hanketoiminta jatkui vilkkaana myös viime toimintakaudella. Liitto valmisteli EU:n rakennerahastovarojen hankepäätöksiä ja myönsi lisäksi maakuntaan Työ- ja elinkeinoministeriön Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukemisen -rahoitusta. Liitto seurasi osarahoittamiaankin hankkeita niin päättyneellä kuin käynnissä olevalla ohjelmakaudellakin. Ohjelmatyössä tehtiin kuntien ja sidosryhmien kanssa mm. ilmastomuutoksen ehkäisyyn, energiatehokkuuden ja kiertotalouden edistämiseen liittyviä toimia. Liitto seurasi aktiivisesti myös muiden rahoitusinstrumenttien tilannetta.

Toimintakaudella 2023 jatkui liiton toiminnan kansainvälistyminen, mikä näkyy kv-verkostojen laajenemisena ja osallistumisena aikaisempaa enemmän kansainväliseen hankeyhteistyöhön.

Liiton tehtäviin kuuluu maakunnallisen kehittämistoiminnan koordinointi. Tämä pitää sisällään maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) ja sen sihteeristön (MYRS) sekä älykkään erikoistumisen teemoihin liittyvät verkostot. Viime toimintakaudella järjestettiin 6 MYRS ja 3 MYR kokousta.

Viime toimintakaudella viimeisteltiin maakuntastrategiaa täsmentävää vihreän siirtymän ohjelmaa. Lisäksi panostettiin maakunnan TKI-toiminnan edistämiseen ja resurssien kasvattamiseen.

Hallinnon vastuualueella korostuivat viime toimintakaudella sähköisen arkistoinnin käyttöönoton edistäminen, panostukset tietoturvan parantamiseen sekä sisäisen palvelutuotannon edelleen kehittämisen. Lisäksi hallintoasiakirjoja ja sääntöjä päivitettiin tarpeen mukaan.

Luottamushenkilöhallinnon osalta viime toimintakaudella maakuntahallitus kokoontui 13 ja maakuntavaltuusto kaksi kertaa.

Edunvalvontaa Päijät-Hämeen liitto toteuttaa yhteistyössä maakunnan kaupunkien, kuntien, yliopistojen ja korkeakoulujen, elinkeinoyhtiöiden ja elinkeinoelämän järjestöjen sekä vaalipiirin kansanedustajien kanssa.

Edunvalvonnan keskeiset tavoitteet liittyvät maakunnan osaamistason nostamiseen ja TKI-panostusten kasvattamiseen, Päijät-Hämeen aseman vahvistamiseen elintarviketeollisuuden kansallisena veturina, vihreän siirtymän ja sähköisen liikenteen edistämiseen sekä maakunnan saavutettavuuden kehittämiseen.

Viime kaudella edunvalvonnan painopiste oli erityisesti uuteen hallitusohjelmaan vaikuttamisessa sekä yhteistyön rakentamisessa uusien kansanedustajien kanssa. Hallitusohjelmaan saatiin maakunnan kannalta myönteisiä kirjauksia kuten koko Suomea palvelevan Lentoradan kehittäminen, elintarviketiennin kaksinkertaistaminen sekä MAL-sopimusten jatko ja niiden piirissä olevien kaupunkiseutujen määrän säilyminen ennallaan.

Myös kansainvälistä yhteistyötä ja edunvalvontaa tehtiin yhdessä Etelä-Suomen maakuntien, Helsinki EU Office, CPMR -verkoston ja muiden kumppaneiden kanssa.

Vuonna 2023 liitto jatkoi maakunnallista kulttuuritoiminnan kehittämistä. Maakuntahallitus hyväksyi tammikuussa Päijät-Hämeen kulttuurin suunta 2030 -ohjelman, joka ohjaa tätä työtä. Vuosille 2023–2024 opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi liitolle alueellisen kuntien kulttuuritoiminnan kehittämistehtävän, jonka myötä painopiste on ollut erityisesti kuntien välisen yhteistyön ja rakenteiden kehittämisessä. Osana kulttuurin kehittämistä käynnistettiin maakuntataiteilijakokoilu, jossa kahden taiteilijan tehtävänä on kuntalaisten osallisuutta tukevan kulttuuritoiminnan suunnittelu ja toteuttaminen Päijät-Hämeessä. Maakuntataiteilijoiden kohderyhmäksi pyritään löytämään heitä, joiden kulttuuriosallistuminen ei ole aktiivista. Lokakuussa 2023 alkanut kokeilu jatkuu toukokuuhun 2024 saakka.

Päijät-Hämeessä päätettiin tarttua myös alueen asukkaiden liian vähäisen liikkumisen, liiallisen paikallaanolon sekä eri ikäryhmien fyysisen toimintakyvyn heikkenemisen haasteeseen liikkumisohjelman muodossa. Maaliskuussa 2023 hyväksytty Liikkuva Päijät-Häme -ohjelma toteuttaa kansallisia tavoitteita ja jatkaa Päijät-Hämeessä tehtyä kehittämistyötä asukkaiden fyysisen aktiivisuuden ja liikunnan lisäämiseksi. Ohjelma on myös osa Päijät-Hämeen hyvinvointisuunnitelman toimeenpanoa.

Päijät-Hämeen liitto edistää ja kehittää aktiivisesti alueen kuntien välistä yhteistyötä. Yhteistyön tavoitteena on valmistautua ja vastata toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin ja sitä kautta tukea myös koko maakunnan elinvoimaa ja kilpailukykyä. Kuntayhteistyön koordinaatio on osoittautunut erittäin tarpeelliseksi ja sen merkitys osana liiton toimintaa vahvistunut.

Sosiaali- ja terveystalouden sekä palo- ja pelastuspalveluiden järjestämisvastuu siirtyi vuoden 2023 alusta kunnilta hyvinvointialueille. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen ja kuntien yhdyspinnoissa tapahtuva toiminta ja työnjako hakevat vielä muotoaan. Liitto yhdessä hyvinvointialueen ja kuntien kanssa solmi viime toimintakaudella yhteistyöpöytäkirjan yhdyspinnoilla tapahtuvan yhteistyön tueksi. Tavoitteena on edistää asukkaiden hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta, varmistaa valmiuden ja varautumisen yhteensopivuus, selkeyttää yhteistyötä koskevaa vastuunjakoa osapuolten välillä ja yhteensovittaa elinvoiman kehittämistä koskevia toimenpiteitä.

Osana kuntayhteistyötä viime toimintakaudella valmistauduttiin myös TE2025 uudistukseen, jonka myötä työllistämiseen kuuluvat toiminnot siirtyvät kunnille vuoden 2025 alusta. TE-uudistukseen liittyvien työllisyysalueiden ja palvelurakenteen valmistelu käynnistyi Päijät-Hämeessä alkuvuodesta 2023 ja uudistusprosessi jatkuu vuonna 2024. Liitto on seurannut tiiviisti myös tätä valmistelua ja on mukana siihen liittyvässä verkostoyhteistyössä.

Päijät-Hämeen liitto on lunastanut paikkansa maakunnan kehittäjänä ja kuntien edunvalvojana. Menestys vaatii kykyä ennakoida ja uudistua. Tulemme jatkamaan työtämme ennakkoluulottomasti. Panostamme tulevaan, keskitymme olennaiseen, toimimme rakentavasti ja etsimme uusia ratkaisuja yhdessä sidosryhmiemme kanssa.

Päijät-Hämeen liiton arvoja ovat tasa-arvo, avoimuus, luottamus, osallistaminen ja tietoon pohjautuva päätöksenteko. Vahvuksiamme ovat ammattitaitoinen, innovatiivinen ja kannustava organisaatio.

Positiivisen kehityksen ylläpitäminen ja tavoitteiden saavuttaminen edellyttävät resursseja ja yhteistyötä. Kiitänkin osaltani sekä liiton kollegoja että kaikkia yhteistyökumppaneita maakunnan kehittämisen eteen tehdystä työstä.

Niina Pautola-Mol
maakuntajohtaja

Kuntayhtymän hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Päijät-Hämeen liitto on kuntayhtymä, jonka muodostavat 10 jäsenkuntaa: Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Iitti, Kärkölä, Lahti, Orimattila, Padasjoki ja Sysmä. Liitto on lakisäätöinen ns. pakollinen kuntayhtymä, joka maankäyttö- ja rakennuslain mukaan hoitaa alueensa maakuntakaavoituksen ja alueiden kehittämislain mukaan vastaa alueensa yleisestä kehittämisestä.

Valtioneuvoston päätöksen (VM/2019/111) mukaisesti liitti siirtyi Päijät-Hämeen maakuntaan 1.1.2021.

Alueellisen pelastustoimen hallinto siirtyi liitolle vuoden 2004 alusta lukien. Liiton ylläpitämänä pelastuslaitos vastasi pelastustoimilain 4 §:n mukaisten tehtävien hoitamisesta Päijät-Hämeen maakunnan alueella. Pelastuslaitos oli kirjanpidollisesti eriytetty liikelaitos, jonka tilinpäätöksen maakuntavaltuusto hyväksyi osana Päijät-Hämeen liiton tilinpäätöstä. Pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi kokonaisuudessaan hyvinvointialueille 1.1.2023 alkaen. Laissa pelastustoimen järjestämisestä (613/2021) säädetään järjestämisvastuusta pelastustoimessa. Lain mukaan hyvinvointialue vastaa pelastustoimen järjestämisestä alueellaan. Liiton tulee tehdä loppuselvitys kuntayhtymäliikelaitoksen nettovarallisuudesta. Loppuselvityksen mukainen ylijäämä palautetaan jäsenkunnille ja alijäämä laskutetaan kunnilta.

Liiton toiminnan ohjausjärjestelmän tavoitteena on, että luottamuselimillä olisi todellinen mahdollisuus resursseja suuntaamalla ohjata liiton toimintaa ja sitä kautta maakunnan kehitystä kulloinkin haluamaansa suuntaan. Asteittain tarkentuvassa järjestelmässä maakuntavaltuusto päättää taloussuunnitelmassa ja -arviossa suurista linjauksista, joita maakuntahallitus tarkentaa työohjelmalla ja käyttösuunnitelma I:llä. Toimistossa käytännön toimintaa ohjaa työsuunnitelma ja käyttösuunnitelma II.

Tilivelvollinen toimielin on maakuntahallitus. Tilivelvollisiksi viranhaltijoiksi maakuntavaltuusto on todennut maakuntajohtajan, kehittämisjohtajan, hallintojohtajan ja aluesuunnittelujohtajan.

Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

”VM:n viimevuotisen taloudellisen katsauksen mukaan Suomen talouden tilanne oli alkuvuonna 2023 ennakoarvioita heikompi ja kolmannella neljänneksellä tuotanto väheni selvästi. Myös loppuvuoden taloustilanne oli heikko ja Suomen bruttokansantuote (BKT) supistui 0,5 prosenttia. Heikoin tilanne oli rakentamisessa, mutta myös palveluiden hyvä kasvu pysähtyi. Talouden odotetaan kuitenkin kääntyvän kasvuun. Inflaation hidastuminen ja korkojen lasku yhdessä kotitalouksien kohtuullisen hyvän tulokehityksen kanssa lisäävät kotitalouksien ostovoimaa. Yksityisen kulutuksen odotetaan kääntyvän vaimeaan kasvuun tänä vuonna ja kasvu vahvistuu vuonna 2025. Korkojen lasku tukee myös investointeja, joita edistävät mm. energiasiiirtymä ja puolustusinvestoinnit. Tänä vuonna BKT:n odotetaan kasvavan 0,7 prosenttia ja kasvu vahvistuu vuonna 2025 ja 2026 2,0 ja 1,6 prosenttiin.

Maailmantalouden kasvua on hidastanut inflaatio ja korkojen nousu sekä geopoliittiset jännitteet. Inflaation nopea hidastuminen ja hyvä työllisyystilanne tukevat kuitenkin kasvunäkymiä jatkossa. Korkojen odotetaan myös laskevan aiempia odotuksia nopeammin. Maailmantalouden kasvun odotetaan olevan 2,7 prosenttia vuonna 2024 ja vuonna 2025 3,0 prosenttia.

Maailmankauppa supistui viime vuonna maailmantalouden kasvusta huolimatta. Taustalla vaikuttivat sekä geopoliittiset jännitteet että varastojen täytyminen. Jatkossa maailmankaupan

odotetaan toipuvan ja tukevan myös Suomen vientiä. Vuonna 2023 vienti Suomesta laski, mutta selvästi vähemmän kuin tuonti, joten nettoviennin kontribuutio talouteen oli positiivinen. Vuonna 2024 viennin odotetaan kasvavan. Suomen kustannuskilpailukyky on kunnossa ja vienti kasvaa, kunhan maailmankauppa toipuu.

Inflaation hidastumisen myötä myös korot kääntyivät laskuun. Odotukset ohjaukorkojen laskusta vuonna 2024 ovat aikaistuneet ja markkinakorot kääntyneet laskuun. VM arvioi, että suurin positiivinen vaikutus korkojen laskusta nähdään vuonna 2025. Reaaliansioiden odotetaan kääntyvän kasvuun tänä vuonna, mutta kotitalouksien ostovoiman kasvu jää vielä vaimeaksi, kun työllisyyden heikkeneminen ja sosiaalietuuksien leikkaukset hidastavat kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvua. Vuodesta 2025 alkaen kotitalouksien ostovoiman ja kulutuksen kasvun odotetaan taas nopeutuvan.

Julkisten investointien määrän odotetaan kasvavan, vaikka julkisen talouden tiukka tilanne heikentää investointimahdollisuuksia. Valtion investointeja pitävät yllä kyberturvallisuuden, rajavalvonnan ja maanpuolustuksen vahvistaminen sekä EU:n investointirahoitus. Paikallishallinnossa investointipaineita aiheuttaa mm. väestön muuttoliikkeestä ja rakennuskannan korjaustarpeista.

Tuotannon laskun myötä työvoiman kysyntä vähenee ja työllisten määrä kääntyy laskuun. Vuonna 2024 työllisyyden arvioidaan vähenevän tilapäisesti ja työllisyysasteen laskevan. Yritykset vastaavat heikkoon työvoiman kysyntään mieluummin lomautuksin sekä turvautumalla muihin työvoimajoukoihin kuin irtisanomisin. Työtuntien määrä tulee supistumaan enemmän kuin työllisyyden. Erityisesti rakentamisen supistuminen lisäsi työttömyyttä viime vuonna ja saman kehityksen odotetaan jatkuvan myös tänä vuonna. Työttömyysasteen odotetaan nousevan tänä vuonna 7,5 prosenttiin.

VM arvioi, että vuosina 2025 ja 2026 talouden kasvu on varsin vahvaa ja työllisyys lisääntyy lähes prosentin vuosittain. Työllisyyden kasvu on laaja-alaista ja sitä tukevat myös hallituksen työvoiman tarjontaa lisäävät toimet, joista ensimmäiset astuvat voimaan vuonna tänä vuonna. 15–64-vuotiaiden työllisyysasteen odotetaan saavuttavan lähes 75 prosentin tason vuonna 2026.

Kotitalouksien kulutus voi yllättää myös positiivisesti, jos talous kehittyy muuten ennusteen mukaisesti. VM:n ennusteessa säästämisaste pysyy edelleen kohtuullisen korkeana, joten kotitalouksien tulokehitys voisi mahdollistaa myös suurempaan yksityisen kulutuksen kasvuun. Korkojen ennustettua nopeampi lasku vauhdittaisi kulutusta ennustettua enemmän ja nopeuttaisi myös asunto-markkinoiden toipumista.

Julkisyhteisöjen alijäämäksi arvioitiin 2,5 prosenttia suhteessa BKT:hen viime vuonna. Alijäämän odotetaan heikkenevän tänä vuonna 3,5 prosenttiin heikon talous- ja työllisyyskasvun sekä hitaan verotulojen kasvun vetämänä. Julkisyhteisöjen alijäämä kohenee jatkuvuotina noin 3,0 prosenttiin suhteessa BKT:hen, kunhan hallituksen sopeutustoimet alkavat purra, ja kun talous ja työllisyys alkavat kasvaa.” (VM Taloudellinen katsaus, Talvi 2023)

”TEM:n alueellisen kehitysnäkymät syksyllä 2023 - raportin mukaan Päijät-Hämeen alueen vahvuuksia ja vetovoimatekijöitä ovat vahvat kärkialat, panostukset ympäristöosaamiseen, sijainti ja yliopiston kasvu. Kärkialat liittyvät sähköiseen liikenteeseen, ruuan ja juoman valmistukseen, kierto-talouteen, ympäristösektoriin sekä liikunnan ja hyvinvoinnin edistämiseen. Kärkiklusterit ovat vetäneet alueelle yritystoimintaa, ja niiden varassa sitä löytyy myös jatkossa. Lahden kaupunkiseudun kunnat luovat uusia edellytyksiä yritystoiminnalle seudun ja valtion MAL-sopimuksen mukaisilla toimenpiteillä.

Uusien investointien myötä alueen toimialarakenne uusiutuu ja monipuolistuu edelleen. Sähköisen liikenteen veturiyritys, pikalatausratkaisuita tarjoava Kempower, laajentaa ja kasvattaa huomattavasti omaa tuotannollista valmistusta Lahdessa, mikä näkyy tulevaisuuden investointeina ja verkostoyritysten kasvuna. Uuden tehtaan myötä Lahteen rekrytoidaan jälleen arviolta noin 200 uutta työntekijää. Globaali raju myynnikasvu näkyy alueella suoraan tiettyjen alihankintavalmistusyritysten tarpeena kehittää ja kasvattaa omaa valmistuskapasiteettia. Sähköisen liikenteen klusterin kaltaisia alueellisia kehitys- ja osaamiskeskittymiä on saatu nostettua esiin kuten niihin kytkeytyvää tutkimus- ja innovaatiotoimintaa, esimerkkinä Suomen ensimmäinen sähköisen liikenteen professuuri ja maisteriohjelma LUT-yliopistossa. LUT-yliopiston myötä yritysten korkean tason tutkimustoiminta alueella on voimistunut ja TKI-toimissa on suurta potentiaalia. Syksyllä 2023 Lahteen avatusta LAB-ammattikorkeakoulun Food Pilot Plant -tuotekehitysympäristöstä odotetaan uusia tuotteita ja uutta kasvua alueen elintarviketeollisuudelle. Samoissa tiloissa voidaan tehdä myös ammattikorkeakoulun ja LUT-yliopiston tutkimus- ja tuotekehitystoimintaa. Elin-
tarviketeollisuus on yksi Päijät-Hämeen elinkeinoelämän keihäänkärjistä ja alueelta löytyy vahvaa elintarvikeosaamista alkutuotannosta korkean jalostusasteen erikoiselintarvikkeisiin. Alan merkitystä kasvattaa tulevaisuudessa Fazerin suunnittelema suklaatuotannon siirtäminen Lahteen.

Alueen väkiluku on ollut pienessä kasvussa. Suurimpina syinä vaikuttavat maahanmuutto ja ukrainalaisten asettuminen. Ukrainalaiset ovat voineet anoa kotikuntaa vuoden 2023 maaliskuun alusta lähtien. Esimerkiksi Lahden on saanut kotikunnakseen vuonna 2023 tammi-elokuussa yli 300 ukrainalaista.

Lahden ja Helsingin muuttoliikenteessä on tapahtunut muutos. Koronapandemian aikaan Lahti sai muuttovoittoa Helsingistä, mutta viime vuonna muuttotappio pääkaupunkiin yli kolmenkertaisesti. Muuttotappio Helsinkiin on kuitenkin pienempi kuin ennen pandemiaa. Lähtökohtaisesti maakunnan tilanne on monilla aluetalouden mittareilla edelleen haastava. Alueella näkyy korostuneesti rakennemuutoksen, matalan koulutustason, väestön ikääntymisen ja ylisukupolvisen syrjäytymisen vaikutukset.

Esimerkkinä alueen investointitoiminnasta sahateollisuutta edustavan Koskisen Oy:n uusi tuotantolaitos otettiin käyttöön vuonna 2023 syyskuussa ja tuotantokapasiteetti nousee merkittävästi. Vaikka sahausprosessissa tarvitaan vähemmän ihmisiä, ei sillä ole näillä näkymin vaikutusta työntekijöiden määrään. Tuotantomäärien kasvaessa lisää työvoimaa tarvitaan esim. puun hankintaan, kuljetukseen ja jatkojalostukseen. Teräsjalostaja Weckman Steel on aloittanut Vierumäen tehtaalla uuden maalauslinjaston asennustyöt, mikä lisää merkittävästi tuotantokapasiteettia. Stora Enson Heinolan Fluting -tehtaalla on käynnissä suurinvestointi yksikön energiankäytön ja siihen liittyvän prosessin uudistamiseksi. Investointi tähtää kestävään kehitykseen ja biopolttoaineen tehokkaaseen hyödyntämiseen ollen yksi merkittävimmistä investoinneista tehtaan historiassa. Viking Maltin uusi mallastamo valmistui toukokuussa vuonna 2023.

Päijät-Häme on saanut tunnustusta matkailukohteena ja investointeja on käynnissä. Pohjatyötä on tehty paljon ja matkailijamäärien ja tapahtumien luvut paranevat. Varsinkin kotimaanmatkailu on kasvanut, mutta myös ulkomaiset vierailijat ovat palaamassa.

Nato-jäsenyyden myötä Nato-maiden hankinnat tuovat kasvumahdollisuuksia. Puolustusvoimien hankinnat ovat osuneet alueelle vielä melko harvoin. Ylipäätään maailmantilanne ja kasvavat puolustusbudjetit lisäävät tarvikkeiden kysyntää. Alueelta löytyy vahvaa puolustus- ja turvallisuusteollisuuden osaamista. Lahden seudun meriklusteria on kasvatettu jo seitsemän vuoden ajan. Nyt yhteistyössä Turun yliopiston ja kauppakorkeakoulun kanssa päästään mukaan alan tutkimuksen

ja kehityksen keskiöön, josta on suoraa hyötyä verkoston yrityksille. Euroopassa on muuttuneen tilanteen myötä mielenkiintoisia maita, joissa meriteollisuus avaa uusia mahdollisuuksia. Vihreä siirtymä on iso mahdollisuus ja tarvitsee myös rakentajia ja tuottaa investointeja teollisuuteen.

Vaikka yliopiston kasvu lisää potentiaalia TKI-toimintaan, Hämeen kauppakamarin kyselyn 12.10.2023 mukaan yritysten TKI-investoinnit ovat vähenemässä tänä vuonna, vaikka ovatkin edelleen yli valtakunnallisen keskiarvon. Vastanneista yrityksistä 18 % arvioi TKI-investointien kasvavan hieman tai merkittävästi ensi vuonna, kun vastaava osuus Suomessa on keskimäärin 13 %. Tässä taloustilanteessa on tärkeää, että yritykset panostaisivat entistä enemmän TKI-investointeihin, jotta alueella saadaan lisää kasvua ja kilpailukykyä, ennen kuin nousukausi taas alkaa. Pk-yritysbaronmetrin tulokset ovat samansuuntaiset. Vastanneista pk-yrityksistä 17 % aikoo varmasti lisätä tutkimus- ja kehitystoimia edelliseen vuoteen verrattuna, mikä on korkeampi osuus kuin valtakunnallisesti (13 %). Lähes kolmannes (29 %) ei osannut ottaa kantaa.

Hyvän työllisyyskehityksen myötä työllisten määrä maakunnassa ylitti vuonna 2023 pandemiaa edeltäneen tason. Alkuvuoden vahva työllisyys näkyi erityisesti nuorten työllisyyden kasvuna. Työllisyysaste (15–64-vuotiaat) ei noussut, koska työkäisen väestön määrä kasvoi jonkin verran. Työllisyysaste oli viime vuoden toisella neljänneksellä Päijät-Hämeessä 71,0 % ja koko maassa 75,1 %. Työttömyysaste (TEM) Päijät-Hämeessä on edelleen maakuntien korkeimpia, samoin keskuskaupunki Lahden työttömyysaste suurten kaupunkien korkeimpia. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on maakuntien korkein. Pitkäaikaistyöttömyys vähenee, mutta silti samanaikaisesti hyvin pitkään eli vähintään kolme vuotta työttömänä olleiden määrä jatkaa kasvua. Työttömyyden rakenteen vaikeutumisesta kertoo, että yli kolme vuotta työttömänä olleiden määrä on korkeampi kuin kertaakaan vastaavaan aikaan tilastojärjestelmän mittausjaksolla, joka alkaa vuodesta 2006. Osaavan työvoiman saataavuus rajoittaa yritysten kasvua. Samalla työttömänä on entistä enemmän henkilöitä, joilla suunta on muualla kuin työssä.” (TEM, Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2023)

Olennaiset muutokset liiton toiminnassa ja taloudessa

Liiton toiminta ja talous on raamitettu maakuntavaltuuston hyväksymässä taloussuunnitelmassa ja talousarviossa. Pelastuslaitoksen kulujen vuoksi tilikauden tulos muodostui alijäämäiseksi. Liiton omien tehtävien osalta toiminta ja talous oli pääosin talousarvion mukaista. Kuntayhteistyö- ja projektien vastuualueella toimintakate oli huomattavasti arvioitua parempi. Tämä oli seurausta useiden projektien aloitusajankohtien viivästyttämisestä ja maksatuksien jaksottamisesta.

Pääsääntöisesti kaikki toiminta tapahtui läsnäolokokouksin, mutta osittain tapaamisia ja yksittäisiä kokouksia järjestettiin sähköisten välineiden avustuksella. Virkamatkoja tehdään matkustusohjeiden mukaisesti koti- ja ulkomaille.

Liiton tehtäväkentän luonteesta aiheutuen tavoitteet ovat määrärahan perusteluja, eivät juurikaan mitattavissa olevia sitovia tavoitteita. Käyttötaloussuunnitelmassa maakuntavaltuusto on hyväksynyt sitovasti tehtäville toimintakulut ja toimintatuotot nettomääräisinä sekä tavoitteet määrärahan perusteluna.

Pelastustoimen järjestämistä vastuu siirtyi kokonaisuudessaan hyvinvointialueille 1.1.2023 alkaen. Laissa pelastustoimen järjestämisestä (613/2021) säädetään järjestämistä vastusta pelastustoimessa. Lain mukaan hyvinvointialue vastaa pelastustoimen järjestämisestä alueellaan.

Maakuntavaltuusto teki 2.12.2022 kokouksessaan pelastuslaitos kuntayhtymäliikelaitoksen purkamispäätöksen. Lisäksi päätöksessä todettiin liitolle jäävät tase-erät ja velvollisuus tehdä loppuselvitys liikelaitoksen nettovarallisuudesta. Loppuselvityksen tekeminen on vielä kesken. Loppuselvitys tehdään heti kun Asikkalan puolivakinaisen palokunnan varallaolokorvauskiista on ratkaistu.

Kirjanpitolautakunta (KILA) on antanut 15.12.2023 lausunnon liikelaitokseen tai taseyksikköön kohdistuvien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen omaisuusjärjestelyjen kirjaamisesta. KILA:n ohjeiden mukaan kaluston ja lomapalkkavelan kirjaaminen kirjanpidossa aiheuttaa sen, että liiton peruspääoma muodostuu miinusmerkkiseksi. Maakuntavaltuuston tulee tehdä päätös, jossa peruspääoma korotetaan pelastuslaitoksen taseen kertyneistä ylijäämistä alkuperäiselle tasolleen. Pelastuslaitoksella on taseessa 1 656 587,58 euroa ylijäämää. Maakuntavaltuusto on tehnyt 8.3.2024 päätöksen, että liiton peruspääomaa korotetaan 1 177 619,16 euroa. Peruspääoma on korotuksen jälkeen 213 855,20 euroa.

Liiton maksuvalmius oli edelleen hyvällä tasolla toimintavuonna.

Tilinpäätöksen vaikutus vuoden 2024 talousarvioon ja arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Vuoden 2024 talousarvion alijäämä on 72 260 euroa. Liiton toiminnan osalta vuoden 2024 alijäämä näyttää toteutuvan arvioidun mukaisesti. Talouden alijäämän toteutumiseen vaikuttaa kuitenkin myös yleisen taloudellisen tilanteen tuomat epävarmuustekijät. Ennusteiden mukaan yleinen hintojen nousu on n. kahden prosentin luokkaa vuonna 2024. Inflaatioon vaikuttavat kuitenkin monet tekijät, kuten globaalit taloudelliset olosuhteet, energiamarkkinat ja rahapolitiikan muutokset. Vaikka inflaation ennustetaan laskevan, tulevaisuuden epävarmuudet voivat johtaa sen uudelleen nousuun.

Pelastuslaitoksen osalta on kuitenkin huomioitava, että työtuomioistuin on antanut välituomion kahden haasteen osalta Asikkalan puolivakinaisen palokunnan varallaolokorvauksia koskien. Käräjäoikeudessa vireillä olevassa riita-asiassa on kantajana 12 sivutoimisessa työsuhteessa toiminnutta palomiestä. Käräjäoikeuden käsittelyn jälkeen liitto tekee loppuselvityksen pelastuslaitoksen nettovarallisuudesta. Vuoden 2022 tilinpäätökseen on kirjattu palkkoihin pakollinen varaus, n. 1,6 miljoonaa euroa ja sen purkamisella tulee olemaan tulosvaikutusta liiton vuoden 2024 tilinpäätökseen. Ja lisäksi maakuntavaltuuston on tehtävä muutoksia vuoden 2024 talousarvioon.

Aluekehityksessä jatkuu vahva maakunnan kärkien kehittämisen ja kansainvälistämisen edistäminen. Venäjän hyökkäyssota ja kokonaisturvallisuus vaikuttaa moneen eri sektoriin ja toimijaan asukkaista organisaatioihin. Vahvat siteet eurooppalaiseen yhteistyöhön tuovat alueelle TKI-kasvun mahdollisuuksia kotimaasta ja EU:lta.

Henkilöstö

Liiton vakinaisen henkilökunnan määrä on 18 henkilöä ja määräaikaisissa työsuhteissa oli vuoden lopussa 13 henkilöä. Palkkojen ja palkkioiden kokonaissumma tilikaudella oli 1 809 211 euroa (liiton osuus 1 709 320 euroa ja pelastuslaitoksen osuus 99 891 euroa).

Liitossa on ns. matriisiorganisaatio, jossa liiton tehtäväkenttä on jaettu neljään vastuualueeseen. Kullekin vastuualueelle on nimetty vetäjä, joka vastaa vastuualueelle kuuluvien tehtävien toteuttamisesta sekä tehtäväalueen hallinnollisista tehtävistä.

Toimintavuodelta on laadittu henkilöstötilinpäätös, joka saatetaan maakuntavaltuuston tietoon tilinpäätöksen tausta-aineistona.

Toimiston henkilökunta on esitetty toimintakertomuksen liitteenä.

Selonteko liiton sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ti- lasta

Maakuntahallitus toteaa, että liiton toiminnan luonne huomioon ottaen sisäinen valvonta ja riskienhallinta maakunnan liitossa on järjestetty asianmukaisella ja riittävällä tavalla.

Maakuntahallitus perustaa kantansa seuraaviin seikkoihin:

Liiton lakisääteiset tehtävät on suoritettu ao. lakeja ja säädöksiä noudattaen. Liiton säännöt ja ohjeet ovat pääosin ajan tasalla.

Sisäisen valvonnan osalta ei ole havaittu puutteita kuluneella tilikaudella.

Johtoryhmän jäsenet ovat tehtäväalueensa osalta raportoineet maakuntajohtajalle sisäisen valvontansa järjestämisestä. Maakuntajohtaja on raportoinut helmikuun maakuntahallituksen kokouksessa liiton sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta todettiin riittävällä tavalla järjestetyksi.

Tavoitteiden, varojen käytön ja toiminnan tuloksellisuuden toteutumisen seuranta esitetään pääsääntöisesti toimintakertomuksessa ja talousarvion toteutumisvertailussa.

Osana riskienhallintaa liiton vakuutukset ovat ajan tasalla ja riittävän kattavat. Liitto käytti vuonna 2023 vahinkojen varalta vakuutusmaksuihin 7 459 euroa.

Pätevää henkilöstöä on ollut riittävästi saatavilla. Henkilöiden koulutusta on tuettu työaikajärjestelyillä.

Tietoturvariskien varalta liitolla on henkilökuntaa varten maakuntahallituksen kirjallinen ohjeistus. Liitolla on ajantasaiset palomuurit ja virustorjunnat.

Liiton sopimusten voimassaoloa ja sopimusehtoja seurataan. Eriyinen huomio sopimusehtoihin kohdistuu maksettaessa sopimukseen perustuvia laskuja.

Liitolla ei ole päätoimista sisäistä tarkastajaa vaan tehtävä on hoidettu sisäisin tehtäväjärjestelyin. Sisäisen tarkastuksen laajuus on suhteutettu liiton toiminnan laajuuteen ja sen pääpaino on ollut EU-varojen hallinnoinnin ja maksatusten tarkastuksessa. EU-hankkeissa tehdään hanke- ja toteuttajakohtainen riskiarviointi jokaisen rahoitettavan hankkeen osalta.

Talousarvion toteutuminen

Maakuntavaltuuston hyväksymän talousarvion mukaiset toimintatuotot olivat 3 215 167 euroa ja toimintakulut 3 248 240 euroa eli toimintakate oli 33 073 euroa alijäämäinen. Rahoitustuottojen ja -kulujen sekä poistojen jälkeen talousarvio oli 37 873 euroa alijäämäinen.

Toimintatuottoja kertyi 3 146 454 euroa (liiton osuus 3 132 725 euroa ja pelastuslaitoksen osuus 13 729 euroa) eli 68 713 euroa arvioitua vähemmän. Toimintakulut olivat yhteensä 3 314 162 euroa (liiton osuus 3 088 026 euroa ja pelastuslaitoksen osuus 226 136 euroa), joten kuluja toteutui 65 922 euroa arvioitua enemmän. Rahoitustuotot olivat 21 197 euroa (liiton osuus 6 017 euroa ja

pelastuslaitoksen osuus 15 180 euroa) ja rahoituskulut 137 euroa (liiton osuus 52 euroa ja pelastuslaitoksen osuus 85 euroa).

Näin ollen alijäämää muodostui 146 649 euroa, mikä on 108 776 euroa arvioitua enemmän (liiton osuus 50 664 euroa ja pelastuslaitoksen osuus -197 312 euroa). Liitolla on aikaisemmilta vuosilta ylijäämää 1 341 942 euroa (liiton osuus 862 973 euroa ja pelastuslaitoksen osuus 478 968 euroa).

Em. lukuihin sisältyy projektien osuutta 793 481 euroa. Näistä suurimmat ovat Lahden yliopistokampus 100 000 euroa, Kuntayhteistyö 90 023, Kuntien hyvinvointihanke 86 016 euroa, LOTTI-hanke 79 555 euroa, Päijät-Hämeen kulttuuriverkkohanke 75 241 euroa, ÄES Inno-hanke 71 492 euroa, Canemure -hanke 59 950 euroa, Asiakaspalvelun digitukihanke 52 527 euroa ja Liikennejärjestelmätyö 38 640 euroa. Projektien ja kuntayhteistyön tehtäväalueen toimintakate oli -48 348 euroa.

Pelastuslaitoksen tuottoja oli 13 729 euroa ja kuluja 226 136 euroa.

Maakuntavaltuusto on hyväksyessään talousarvion antanut maakuntahallitukselle oikeuden ottaa liiton hallinnoitavaksi talousarviovuonna mahdollisesti käynnistyviä projekteja, joita ei ole huomioitu talousarviossa ja joiden rahoitukseen ei käytetä jäsenkuntien maksuosuuksia.

Merkittävimmät poikkeamat talousarvioon

Luottamushenkilöhallinto

Luottamushenkilöhallinnon tuotot talousarviossa olivat 160 000 euroa ja toteutuma 159 890 euroa eli toteutumisaste oli 99,9 %. Tuottopuoli muodostuu jäsenkuntien maksuosuuksista ja EU:n teknisestä tuesta.

Luottamushenkilöhallinnon kulut talousarviossa olivat 160 000 euroa ja toteutuma 151 004 euroa eli käyttöaste oli 94,4 %. Palvelujen ostot alittuivat 10 197 euroa ja muut toimintakulut ylittivät 6 348 euroa.

Varsinainen toiminta

Varsinaisen toiminnan tuotot talousarviossa olivat 2 190 992 euroa ja toteutuma 2 227 702 euroa eli toteutumisaste oli 101,7 %. Pääosa tuotoista muodostui jäsenkuntien maksuosuuksista 2 153 352 euroa ja teknisestä tuesta 32 134 euroa.

Varsinaisen toiminnan kulut talousarviossa olivat 2 099 900 euroa ja toteutuma 2 143 541 euroa eli käyttöaste oli 102,1 %. Henkilöstökulut ylittivät 23 574 euroa ja palveluiden ostoihin varattu määräraha ylittyi 25 128 euroa. Muut toimintakulut alittuivat 9 140 euroa.

Kuntayhteistyö ja projektit

Kuntayhteistyön ja projektien tuotot talousarviossa olivat 864 175 euroa ja toteutuma 745 133 euroa eli toteutumisaste oli 86,2 %.

Kuntayhteistyön ja projektien kulut talousarviossa olivat 988 340 euroa ja toteutuma 793 481 euroa eli toteutumisaste oli 80,3 %.

Pelastuslaitos

Pelastuslaitoksen tuotot olivat 13 729 euroa ja kulut 226 136 euroa.

Rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuottoja kertyi 21 197 euroa. Rahoituskulut olivat 137 euroa.

Jäsenkuntien maksuosuudet

Jäsenkunnilta kerättiin maksuosuuksina se määrä, joka talousarvion mukaan muiden tulojen lisäksi tarvitaan menojen suorittamiseen. Näin ollen talousarviossa vahvistettu maksuosuus on liiton lopullista tuloa, joka ei mahdollista jälkikäteisperintää eikä palautusta.

Jäsenkunnilta kerättiin maksuosuuksia 2 319 992 euroa. Maksuosuuksia kerättiin kolme prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna.

Jäsenkuntien keskinäinen maksuvelvollisuus määräytyy asukaslukujen suhteessa. Jäsenkuntien maksuosuudet on esitetty tilinpäätöksen liitetietona.

Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut 2023 (sisältää pelastuslaitoksen)

	2023	2022
	1 000 €	1 000 €
Toimintatuotot	3 146	29 792
Toimintakulut	-3 314	-29 533
Toimintakate	-168	259
Rahoitustuotot ja -kulut	21	27
Korkotuotot	14	24
Muut rahoitustuotot	6	12
Korkokulut	0	-6
Muut rahoituskulut	0	-3
Vuosikate	-147	285
Poistot ja arvonalentumiset	0	-674
Tilikauden tulos	-147	-389
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-147	-389
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2023	2022
Toimintatuotot/Toimintakulut %	94,9	100,9
Vuosikate/Poistot, %	0,0	42,3

Toiminnan rahoitus

Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut 2023 (sisältää pelastuslaitoksen)

		2023	2022
		1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta			
Vuosikate		-147	285
Tulorahoituksen korjaukset		0	-12
Investointien rahavirta			
Investointimenot		0	-797
Rahoitusosuudet investointeihin		0	140
Pysyvien vastaavien hyöd. luovutusvoitot		0	12
Toiminnan ja investointien rahavirta		-147	-372
Rahoituksen rahavirta			
Muut maksuvalmiuden muutokset			
Saamisten muutos		919	-178
Korottomien velkojen muutos		-1 497	135
Rahoituksen rahavirta		-578	-42
Rahavarojen muutos		-724	-414
Rahavarat 31.12.		2 720	3 445
Rahavarat 1.1.		3 445	3 858
		-724	-414
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		2023	2022
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €		597	772
Investointien tulorahoitus %		0	43,4
Laskennallinen lainanhoitokate		0	45,4
Kassan riittävyys pv		300	41

Rahoitusasema ja sen muutokset

Tase ja sen tunnusluvut 2023 (sisältää pelastuslaitoksen)

	2023	2022		2023	2022
	1 000 €	1 000 €		1 000 €	1 000 €
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
A PYSYVÄT VASTAAVAT	524	3 880	A OMA PÄÄOMA	1 409	2 733
I Aineettomat hyödykkeet	0	89	I Peruspääoma	214	214
			IV Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	1 342	2 908
II Aineelliset hyödykkeet	0	3 267	V Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-147	-389
			C PAKOLLISET VARAUKSET	1 623	1 623
Koneet ja kalusto	0	3 156	Muut pakolliset varaukset	1 623	1 623
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankkeet	0	111			
			D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	2 298	3 289
			Valtion toimeksiannot	2 298	3 289
III Sijoitukset	524	524	E VIERAS PÄÄOMA	663	4 339
Osakkeet ja osuudet	524	524			
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT	2 298	3 289			
Valtion toimeksiannot	2 298	3 289			
			II Lyhytaikainen	663	4 339
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	3 172	4 816			
			Ostovelat	102	772
II Saamiset	451	1 371	Muut velat	46	329
			Siirtovelat	514	3 237
Lyhytaikaiset saamiset	451	1 371			
Myyntisaamiset	118	247	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	5 994	11 985
Muut saamiset	320	781			
Siirtosaamiset	13	343			
				2023	2022
III Rahoitusomaisuusarvopaperit	608	608			
Sijoitukset raham.instrumentteihin	545	545	TASEEN TUNNUSLUVUT		
Joukkovelkakirjasaamiset	63	63	Omavaraisuusaste %	23,5	22,8
			Suhteellinen velkaantuneisuus %	21,1	14,6
			Kertynyt yli-/alijäämä 1 000 €	1 195	2 520
IV Rahat ja pankkisaamiset	2 112	2 837			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	5 994	11 985			

Päijät-Hämeen liiton kokonaistulot ja –menot 2023

(sisältää pelastuslaitoksen)

TULOT	1 000 €	MENOT	1 000 €
Toiminta		Toiminta	
Toimintatuotot	3 146	Toimintakulut	3 314
Korkotuotot	15	Korkokulut	0
Muut rahoitustuotot	6	Muut rahoituskulut	0
Tulorahoituksen korjaukset			
- Pysyvien vastaavien hyöd. luovutusvoitot	0		
Investoinnit		Investoinnit	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0	Investointimenot	0
Pysyvien vastaavien hyöd. luovutustulot	0		
Rahoitustoiminta		Rahoitustoiminta	
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	Antolainasaamisten lisäykset	0
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	0	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	0
Oman pääoman lisäykset	0	Lyhytaikaisten lainojen vähennys	0
		Oman pääoman vähennykset	0
Kokonaistulot yhteensä	3 168	Kokonaismenot yhteensä	3 314

Maakuntahallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä

Kuntalain mukaan maakuntahallituksen on toimintakertomuksessa tai sen antamisen yhteydessä tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelyä sekä talouden tasapainottamista koskeviksi toimenpiteiksi.

Maakuntahallitus esittää, että liiton vuoden 2023 tilikauden tuloksen alijäämä 146 648,58 euroa, joka koostuu liiton 50 663,63 euron ylijäämästä ja pelastuslaitoksen 197 312,21 euron alijäämästä, kirjataan taseen yli-/alijäämätilille. Edellisten tilikausien ylijäämiä on liitolla yhteensä 1 341 941,51 € euroa (liiton osuus 862 973,09 euroa ja pelastuslaitoksen osuus 478 968,42 euroa).

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN 2023

Luottamushenkilöhallinto

Maakuntavaltuusto

Maakuntavaltuuston kokouksia pidettiin toimintavuonna kaksi ja niissä käsiteltiin yhteensä 24 asiaa.

Kokouksessa 20.6.2023 maakuntavaltuusto päätti muun muassa seuraavaa:

- hyväksyi vuoden 2022 tilinpäätöksen
- valitsi tilintarkastusyhteisön vuosille 2023–2026

Kokouksessa 1.12.2023 maakuntavaltuusto päätti muun muassa seuraavaa:

- hyväksyi toiminta- ja taloussuunnitelman 2024–2026 ja talousarvion 2024
- hyväksyi hallintosäännön päivityksen

Toimintavuonna järjestettiin kaksi maakuntavaltuuston poliittisten ryhmien puheenjohtajien neuvottelua, joissa käsiteltiin maakuntavaltuuston kokouksiin tulevia asioita.

Maakuntahallitus

Maakuntahallitus kokoontui toimintavuoden aikana 13 kertaa ja käsitteli yhteensä 169 asiaa.

Maakuntahallitus on valmistellut kaikki maakuntavaltuuston käsittelemät asiat.

Lukumääräisesti suurin osa maakuntahallituksen päätöksistä ovat EU- ja maakunnan kehittämishapapäätöksiä sekä aluesuunnittelua- ja kehittämistä sekä edunvalvontaa koskevia lausuntoja.

Tarkastuslautakunta

Lautakunta kokoontui toimintavuoden aikana kuusi kertaa.

Tarkastuslautakunta on laatinut oman toimintasuunnitelmansa, jonka pohjalta se on työskennellyt. Maakuntavaltuustolle antamassaan arviointikertomuksessa lautakunta arvioi, miten maakuntavaltuuston asettamat toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet.

Varsinainen toiminta

Vastuualueet

Hallinto- ja tukipalvelut	Aluesuunnittelu	Aluekehitys	Edunvalvonta ja kuntayhteistyö
Liiton luottamushenkilö-, yleis-, talous- ja henkilöstö -hallinnon tehtävistä vastaaminen.	Maakuntakaavan laatiminen, ajan tasalla pito ja kehittäminen sekä toteuttamisen edistäminen.	Maakunnan pitkän tähtäimen kehittämissä poliittisten linjausten ja tavoitteiden valmistelu (maakuntastrategia).	Säännöllinen maakunnan kuntien yhteistyö, mm. Kuntajohtajakoukset ja Päijät-Hämeen puheenjohtajaforumin toiminta.
	Liikennejärjestelmäsuunnitelman laatiminen, ajan tasalla pito ja edistäminen jatkuvan liikennejärjestelmätyn sekä sidosryhmätyökentelyn ja edunvalvonnan keinoin.	Valtuustokauden strategisten tavoitteiden ja toimenpiteiden valmistelu. Hankevalinnat alueella toimivat ohjauksen välineenä.	Maakunnan edunvalvonnan suunnittelu ja toteuttaminen yhteistyössä mm. kuntien ja Etelä-Suomen maakuntien kanssa.
	Lahden kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimus työ yhdessä kuntien ja valtion kanssa. Lahden kaupunkiseudusuunnitelman ja sen edellyttämien selvitysten laatiminen MAL-sopimuksen toimenpiteiden seuranta Uudelle MAL-neuvottelukierrokselle osallistuminen	Yleinen maakunnan kehittäminen. Maakuntien välinen yhteistyö.	Kansainvälinen yhteistyö ja edunvalvonta EU-tasolla.
	Päijät-Hämeen rakennemallin ja sen edellyttämien selvitysten laatiminen.	Euroopan rakennerahasto-ohjelman alueellinen toimeenpano. Kansallisten rahoitusten toimeenpano (AKKE)	Päijät-Hämeen liiton ulkoinen ja sisäinen viestintä.
	Maakuntien välinen yhteistyö.		

Strategiset linjaukset

Maakuntastrategia on maakunnan toimijoiden yhdessä laatima aluekehittämisen asiakirja, joka ohjaa maakunnan viranomaisten toimintaa. Maakuntastrategiassa tunnistetaan toimintaympäristön muutostekijät ja maakunnan ominaispiirteet. Näin saadaan alueen suuret kysymykset, joihin sen on vastattava menestyäkseen tulevaisuudessa. Päijät-Hämeen suuria kysymyksiä ovat maakunnan vetovoiman kehittyminen sekä asenne muutokseen.

Maakunnan strategian kahdeksi pääteemaksi nousivat vetovoima ja uudistumiskyky

1. Vetovoimainen maakunta vetää asukkaita, yrityksiä ja vierailijoita, jotka lisäävät maakunnan elinvoimaa, vaurautta ja hyvinvointia.
2. Uudistumiskyky tarkoittaa valmiutta ennakoida muutoksia ja reagoida niihin alueen asukkaita hyödyttävällä tavalla.

Päijät-Hämeen maakuntastrategia ja maakuntaohjelma on yhdistetty yhdeksi dokumentiksi (jatkossa mko), jossa ovat mukana maakunnan älykkään erikoistumisen kärjet eli Euroopan unionin edellyttämän RIS3-prosessin mukainen alueellisten vahvuuksien ja kilpailuetujen tarkastelu. Älykäs erikoistuminen nojautuu erityisesti olemassa oleviin tutkimus- ja innovaatiotoiminnan vahvuuksiin ja niiden hyödyntämiseen yritysten kehittämisessä ja työllisyyden parantamisessa.

Maakuntaohjelmassa on viisi toimenpidekokonaisuutta, joiden avulla täsmennetään kahta pääteemaa. Näiden avulla voidaan kirjoittaa hankkeita, jotka yhdistävät ohjelman varsinaisiin rahoitusinstrumenttien ohjelmiin.

- Vetovoimainen uusien tulijoiden maakunta
- Pitovoimainen maakunta
- Uudistumiskykyä vahvistava koulutus ja TKI-toiminta
- Uudistumiskykyä yhteistyöllä yrityksille, kunnille ja asukkaille
- Uudistumiskykyinen hiilineutraali Päijät-Häme 2030

Päijät-Hämeen maakunnan älykkään erikoistumisen kärjet ovat:

- Sportti
- Ruoka ja juoma
- Valmistus

Näitä kolmea kärkeä poikkileikkaa kestävyiden periaate, jossa yhdistyvät maakunnan perinteiset osaamisalueet ympäristöteknologia ja energia- ja resurssikysymykset sisältävä kiertotalous sekä muotoilu.

Strategian linjausten toteutumat	Toteutuminen
<p>1. Vetovoimainen maakunta vetää asukkaita, yrityksiä ja vierailijoita, jotka lisäävät maakunnan elinvoimaa, vaurautta ja hyvinvointia.</p>	<p>Väkiluku on Lahdessa noussut vuoden 2023 aikana ollen 120 700 asukasta vuoden lopussa. Koko maakunnassa väestömäärä pysyi lähes samalla tasolla ollen 204 495 asukasta.</p> <p>LADEC Lahden Seudun Kehitys on kertonut vilkkaasta kysynnästä yritysten palveluiden ja sijoittumisen osalta. Valmistava teollisuus, kauppa ja julkinen sektori on tehnyt merkittäviä investointeja ja lähiajan suunnitelmia investoida. Vuosi 2023 oli Päijät-Hämeessä kansainvälisten suur tapahtumien vuosi, jolloin tapahtumat ja matkailu toivat alueelle ennätysmäärin niin kansainvälisiä kuin kotimaisia urheilumatkailijoita.</p>
<p>2. Uudistumiskyky tarkoittaa valmiutta ennakoida muutoksia ja reagoida niihin alueen asukkaita hyödyttävällä tavalla.</p>	<p>Alueen uudistumiskykyä on koeteltu eri vuosikymmenillä talouden suhdanteisiin ja valtiovallan toimiin. Valtion työpaikat ovat suhteellisesti maakunnista vähäisimpiä, ja valtion suuri aluepolitiikka vie alueelta rahoitusta muihin maakuntiin. Alueen kasvu perustuu yksityisen sektorin vahvaan osuuteen ja muita aikaisemmin tehtyihin julkisten palveluiden tehostamistapoihin, jotka ovat nyt muutoksessa hyvinvointialueiden toiminnassa ja TE-uudistuksessa. Keskiössä on asukkaita palvelevat prosessit ja taloudellisesti tehokas toimintaympäristö elinkeinoelämälle.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Vetovoimainen uusien tulijoiden maakunta • Pitovoimainen maakunta • Uudistumiskykyä vahvistava koulutus ja TKI-toiminta • Uudistumiskykyä yhteistyöllä yrityksille, kunnille ja asukkaille • Uudistumiskykyinen hiilineutraali Päijät-Häme 2030 	<p>Maakunta on saanut entistä parempaa mainetta uusien muuttajien kokemuksista.</p> <p>Korkeakoulutuksen laajemmat mahdollisuudet ja työpaikkojen monipuolistuminen tukevat pitovoimaa. Toinen aste ja LAB/LUT ovat osoittaneet uudistumis- ja kasvukykyä vuoden 2023 aikana. Alueen TKI-toiminta on kasvussa etenkin korkeakouluihin sidoksissa olevissa toimissa, mutta myös Business Finlandin rahoitusosuus oli ennätystasolla vuoden 2023 ajalta. Kunnat ovat ottaneet käyttöön erilaisia malleja asukkaiden vuorovaikutuksen kehittämiseksi ja nämä toimintatavat on huomioitu liiton yhteistyössä. Liiton toiminta on jalkautettu erilaisiin kunta- ja sidosryhmätilaisuuksiin vuoden 2023 aikana. Teemoja ovat olleet mm. aluesuunnittelu/raakennemalli, kulttuuri, elinvoimapolitiikka ja ilmastotoimet. Vuoden 2023 aikana on käyty päivityskierrosta hiilineutraalisuustavoitteista ja sen toimista. Ilmasto- ja kiertotalouden tiekarttaa on päivitetty vihreän siirtymän ohjelmaksi.</p>
<p>Päijät-Hämeen maakunnan älykkään erikoistumisen kärjet ovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sportti • Ruoka ja juoma • Valmistus <p>lisäksi läpäisee kestävyiden periaatte</p>	<p>Kärkien edistämistä on tehty laajassa yhteistyössä maakunnassa, kansallisesti ja kansainvälisesti. Sporttikärki eteni maakunnassa näkyvästi eri tapahtumien ja tuotekehityksen toimin. Kansainvälisesti valmistelimme hankkeita ja saimme merkittäviä rahoituksia teemasta maakuntaan. Ruoka ja juoma kärki laajeni entistä laajemmaksi erinomaisesta viljaklusterin mallista koko elintarvikealan kasvun ohjelmatyöksi alueella, kansallisesti että kansainvälisesti. Valmistuksen kirkkainta kärkeä edustaa mm. sähköisen liikenteen klusterityön ja sen veturiyrityksen Kempowerin kasvu, jota alueella on tukenut mm. LUT-yliopiston yhteistyömuodot. Kaikkea läpäisevä kestävyiden teema on mukana vihreän siirtymän päivityksissä sekä vuoden 2024 aikana käynnistyvässä maakun- tastrategian ja -ohjelman päivityksessä.</p>

Toiminnalliset tavoitteet

Hallinto ja tukipalvelut

Toiminnalliset tavoitteet 2023–2025	Toimenpiteet 2023	Mittarit	Toteutuminen
Tiedonhallintamallin päivittäminen.	Päivitetään tiedonhallintamallia vastaamaan nykytilaa.	Tehty.	Tehty osittain.
Asianhallinnan kehittäminen, sähköisen arkistoinnin suunnittelu ja toteuttaminen.	Jatkuva asianhallinnan kehittäminen, sähköisen arkistoinnin suunnittelu ja toteuttaminen.	Tehty.	Asianhallintaa kehitetty ja sähköinen arkistointi otettu käyttöön.
Sääntöjen ja ohjeiden päivittäminen.	Päivitetään sääntöjä ja ohjeita tarpeen mukaan.	Tehty.	Hallintosääntö päivitetty.
Tietoturva- ja tietosuojan parantaminen.	Jatkuvaa havainnointia, toimenpiteitä ja koulutusta tietoturva- ja suojan parantamiseksi.	Tehty.	Henkilötietojen käsittelyohjeet tehty, tietosuojaselosteet päivitetty ja koulutuksia tarjottu henkilökunnalle.
Henkilöstön koulutuksen järjestäminen.	Henkilökunnalle järjestetään tarpeen mukaan koulutusta.	Tehty.	Hankittu EDU-house koulutusportaalin tunnukset koko henkilökunnalle.

Aluesuunnittelu

Toiminnalliset tavoitteet 2023–2025	Toimenpiteet 2023	Mittarit	Toteutuminen
Kiertotaloutta palvelevan jätteenkäsittelyalueen vaihemaakuntakaavan lainvoimaisuus	Vaihemaakuntakaavasta jätettyjen valitusten ratketessa Hämeenlinnan hallinto-oikeudessa vaihemaakuntakaavan hyväksymisen kannalta edullisesti, kuulutetaan jätteenkäsittelyalueen vaihemaakuntakaava lainvoimaiseksi. Jos valittajat saavat jatkovalituslupia korkeimpaan hallinto-oikeuteen, kirjoitetaan valituksiin vastineet.	Lainvoimaisuuskuulutus tai vastineet valituksiin korkeimpaan hallinto-oikeuteen.	Vaihemaakuntakaava sai lainvoiman 8.6.2023.
Lahden kaupunkiseutusuunnitelma (KSS) ja Päijät-Hämeen rakennemalli	Laaditaan ehdotus ja asetetaan se nähtävälle. Käsitellään ehdotuksesta saatu palaute ja tarkistetaan suunnitelmaa tarvittaessa. Viedään KSS ja rakennemalli hyväksymiskäsittelyyn.	Suunnitelmat on hyväksytty.	Rakennemalli hyväksyttiin maakuntavaltuustossa 10 § 20.6.2023 ja KSS hyväksyttiin kaikissa MAL-kunnissa kesän ja syksyn 2023 aikana.
Kokonaismaakuntakaava	Käynnistetään kokonaismaakuntakaavan laatiminen.	Kaava on kuulutettu vireille, sidosryhmät perustettu, kuntakierrokset käynnissä, taustaselvityksiä laadittu, OAS laadittu ja asetettu nähtävälle.	Päijät-Hämeen maakuntakaava 2060 tuli vireille maakuntavaltuuston päätöksellä 27 § 1.12.2023. Kuntakierrokset käytiin syksyllä 2023. Taustaselvityksiä on käynnissä ja OAS on menossa maakuntahallitukseen 12.2.2024 ja siitä nähtävälle asetettavaksi.
Jatkuva liikennejärjestelmäsuunnitelma	Toteutetaan liikennejärjestelmäsuunnitelman ja MAL-sopimuksen toimenpiteitä. Liikennejärjestelmäsuunnitelman seuranta ja tarkistaminen.	On toteutettu.	On toteutettu.

Toiminnalliset tavoitteet 2023–2025	Toimenpiteet 2023	Mittarit	Toteutuminen
Lahden kaupunkiseudun MAL-seuranta- ja sopimustyö	<p>Ylläpidetään MAL-toimenpiteiden seurannan tarinakarttasivustoa.</p> <p>Osallistutaan seurantaryhmän kokouksiin ja uutta sopimusta valmisteleviin kokouksiin. Nostetaan sopimusneuvotteluihin Lahden kaupunkiseutusunnitelman ja Päijät-Hämeen rakennemallityön pohjalta nousseita toimenpiteitä valtion kanssa yhdessä rahoitettavaksi.</p>	<p>Kauden 2021–2023 MAL-toimenpiteet ovat ajantasalla.</p> <p>Valtion kanssa rahoitettavia toimenpiteitä kirjataan uuteen sopimukseen.</p>	<p>Toimenpiteiden seuranta on ajantasalla.</p> <p>Valtion kanssa on käyty ja käydään edelleen neuvotteluja toimenpiteistä. Sopimus on tavoitteena allekirjoittaa huhtikuussa 2024.</p>
Kuntien alueidenkäytön muu edistäminen	<p>Annetaan lausunnot kuntien kaavoista ja muiden viranomaisen suunnitelmista.</p> <p>Osallistutaan viranomaisneuvotteluihin ja ELYn kehittämiskeskusteluihin kuntien kanssa.</p>	<p>Lausunnot on käsitelty määräajassa.</p>	<p>On toteutettu.</p>

Aluekehitys

Toiminnalliset tavoitteet 2023–2025	Toimenpiteet 2023	Mittarit	Toteutuminen
Rakennerahastotoiminta ja muu aluekehityksen rahoituksen valmistelu ja tuki.	EAKR-päätökset joulukuun hakukierrokselle. Uusi täysi hakukierros maaliskuussa 2023.	Joulukuulta hankepäätökset tehtynä kevään aikana.	Tehty.
	AKKE-rahoituksen loppuerät on sidottu.	Maaliskuulta hankepäätökset tehtynä syksyyn 2023 mennessä.	Tehty.
	Muiden rahoituslähteiden viestintään ja ohjaukseen osallistuminen.	AKKE-rahoitus pääosin sidottu (pl. palautuvat). Muiden rahoituslähteiden viestintään ja ohjaukseen on osallistuttu.	Sidottu. On tehty viestintää ja osallistuttu.
Maakunnallisen kehittämistoiminnan koordinointi: MYR, MYRS, ÄES-kärjet, muut temaattiset ryhmät ja hankkeiden ohjaus.	Vahvistetaan kärkien kehittämistä.	ÄES-verkostotyöryhmät teemoissa ovat kokoontuneet.	Ovat kokoontuneet.
	Keskeinen kärkityö on kestävän kasvun tiekartta.	Kestävän kasvun tiekartta on päivitetty.	Vihreän siirtymän ohjelma on tehty.
	Toteutetaan MYR ja MYRS säädösten mukaan.	MYR kokouksia on ollut 2–4 ja MYRS 4–8 krt vuodessa.	MYRS 6 kokousta ja MYR 3 kokousta.
	Temaattiset ryhmien verkostotyötä suunnitelmien mukaan.	Rahoittajatapaamisia teemoissa on pidetty.	On pidetty.
TKI-toiminnan edistäminen ja konkreettisten tavoitteiden asettaminen.	TKI-ryhmä on käynnistynyt ja tavoitteet asetettu.	On käynnistetty ja tavoitteet on asetettu.	

Toiminnalliset tavoitteet 2023–2025	Toimenpiteet 2023	Mittarit	Toteutuminen
<p>Olemassa olevien oman tuotannon hankkeiden toiminta ja sopivien uusien hankkeiden hakeminen.</p>	<p>Olemassa olevien ja käynnistyvien hankkeiden hyvä hallinto.</p> <p>Strategiaan ja TKI-kasvuun sopivien uusien kv-hankkeiden hakeminen.</p>	<p>Käynnistetty uusi Interreg Europe -hanke (IE).</p> <p>Valmisteltu vähintään kahta uutta kv-hanketta. CCRI-yhteistyössä Horisonttivalmistelua.</p>	<p>On käynnistetty IE-hankkeet LOTTI, CEI Boost ja BSR Interreg Change(K) Now.</p> <p>On valmisteltu ja hyväksyttykin vuodelle 2024. CCRI kautta on saatu Horisontti Eurooppa -hanke toimijoille.</p>

Edunvalvonta ja kuntayhteistyö

Toiminnalliset tavoitteet 2023–2025	Toimenpiteet 2023	Mittarit	Toteutuminen
Aktiivinen ja ennakoiva edunvalvonta	Hallitusohjelmavaikuttaminen keväällä 2023. Edunvalvontasuunnitelman päivittäminen hallituskauden alussa.	Keskeiset päätöksentekijät ovat tietoisia maakunnan edunvalvontatavoitteista. Maakunnalle myönteiset kirjaukset hallitusohjelmassa. Tehty.	Toteutunut suunnitellusti. Osin toteutunut. Esimerkkeinä mm. Lentorata ja elintarvikeviennin kaksinker- taistaminen. Tehty.
Maakunnan elinvoimaa vahvistava kuntayhteistyö	Kuntayhteistyöllä tuetaan kuntien elinvoimaa edistäviä toimenpiteitä. Kuntajohtajakokoukset. PJ-foorumit.	Elinvoimaan ja edunvalvontaan liittyvä teemat kuntajohtaja-kokouksissa ja PJ-foorumeissa. Toteutettu säännöllisesti. Toteutettu säännöllisesti.	Toteutunut suunnitellusti. Toteutettu. Toteutettu. Perustettu PHKUN-TATURVA -työryhmä käsittelemään kuntien varautumista häiriötilanteisiin. Kulttuuri lisää elinvoimaa. Liiton alueellinen kuntien kulttuurin kehittämistehtävä tukee kuntia toiminnan järjestämisessä.

Toiminnalliset tavoitteet 2023–2025	Toimenpiteet 2023	Mittarit	Toteutuminen
Kuntien ja hyvinvointi-alueen välisten yhdyspintojen sekä alueellisen hyte-rakenteen valmistelu ja toimeenpano	Kuntien tarpeiden mukainen hyte-työ. Valtakunnallisten ohjelmien ja suositusten toimeenpanon tuki. Päijät-Hämeen maahanmuutto-ohjelman seurannan koordinointi.	Kuntajohtajien kanssa on arvioitu yhteistyössä, miten HYTE-työtä maakunnallisesti toteutetaan ja kehitetään. Tehty. Tehty.	Toteutunut suunnitellusti. Tehty. Tehty.
Suunnitelmallinen ja vaikuttava toiminta kv-verkostoissa	KV-linjausten mukainen vaikuttamistyö Helsinki EU Officen ja muiden kumppanien kanssa. Helsinki EU Officen palveluiden hyödyntäminen ja EU-rahoitusmahdollisuuksista viestiminen alueen toimijoille. Aktiivinen osallistuminen CPMR-järjestön toimintaan. Osallistuminen Green Connect -hankkeeseen ja hankkeen tulosten hyödyntäminen osana kv-toimintaa.	Keskeiset päätöksentekijät ja kumppanit ovat tietoisia maakunnan EU-edunvalvontatavoitteista. Viestintätoimet ja EU-aamukahvit toteutettu. Säännöllinen osallistuminen. Tehty.	Toteutunut. Toteutettu. On osallistuttu säännöllisesti. Tehty.
Vaikuttava viestintä ja maakuntaliiton toiminnan näkyväksi tekeminen.	Vuonna 2022 aloitettu viestinnän kehittämisprosessi saatetaan loppuun. Visuaalisen ilmeen päivittäminen.	Kehittämissuunnitelmaan kirjatut toimenpiteet on toteutettu. Tehty.	Toteutunut. Tehty.

Talousarvion toteutumisvertailu

Käyttötalous

Luottamushenkilöhallinto 2023 (ei sisällä pelastuslaitosta)

	TA 2023	Toteutuma	Poikkeama	Käyttö %
Toimintatuotot				
Myyntituotot	158 000	158 000	0	100,0
Tuet ja avustukset	2 000	1 890	110	94,5
Toimintatuotot yhteensä	160 000	159 890	110	99,9
Toimintakulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-78 600	-73 092	-5 508	93,0
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-3 800	-5 429	1 629	142,9
Muut henkilösivukulut	-600	-479	-121	79,9
Henkilösivukulut	-4 400	-5 908	1 508	134,3
Henkilöstökulut	-83 000	-79 000	-4 000	95,2
Palveluiden ostot	-56 000	-45 803	-10 197	81,8
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 000	-1 852	-1 148	61,7
Muut toimintakulut	-18 000	-24 348	6 348	135,3
Toimintakulut yhteensä	-160 000	-151 004	-8 996	94,4
TOIMINTAKATE	0	8 886	-8 886	
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	0	8 886	-8 886	

Varsinainen toiminta 2023 (ei sisällä pelastuslaitosta)

	TA 2023	Toteutuma	Poikkeama	Käyttö %
Toimintatuotot				
Myyntituotot	2 161 992	2 153 352	8 640	99,6
Tuet ja avustukset	15 000	45 320	-30 320	302,1
Muut toimintatuotot	14 000	29 030	-15 030	141,1
Toimintatuotot yhteensä	2 190 992	2 227 702	-36 710	101,7
Toimintakulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-1 200 000	-1 213 864	13 864	101,2
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-202 000	-212 605	10 605	105,3
Muut henkilösivukulut	-30 900	-30 005	-895	97,1
Henkilösivukulut	-232 900	-242 611	9 711	104,2
Henkilöstökulut	-1 432 900	-1 456 474	23 574	101,6
Palveluiden ostot	-482 000	-507 128	25 128	105,2
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-37 000	-39 943	2 943	108,0
Avustukset	0	-1 135		
Muut toimintakulut	-148 000	-138 860	-9 140	93,8
Toimintakulut yhteensä	-2 099 900	-2 143 541	43 641	102,1
TOIMINTAKATE	91 092	84 161	6 931	92,4
Poistot ja arvonalentumiset	-5 000	0	-5 000	0,0
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	86 092	84 161	1 931	97,8

Kuntayhteistyö ja projektit 2023 (ei sisällä pelastuslaitosta)

	TA 2023	Toteutuma	Poikkeama	Käyttö %
Toimintatuotot				
Myyntituotot	281 900	356 897	-74 997	126,6
Tuet ja avustukset	582 275	387 052	195 223	66,5
Muut toimintatuotot	0	1 185	-1 185	
Toimintatuotot yhteensä	864 175	745 133	119 042	86,2
Toimintakulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-659 660	-506 701	-152 959	76,8
Palveluiden ostot	-269 860	-265 883	-3 977	98,5
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-6 660	-15 246	8 586	228,9
Muut toimintakulut	-52 160	-5 651	-46 509	
Toimintakulut yhteensä	-988 340	-793 481	-194 859	80,3
TOIMINTAKATE	-124 165	-48 348	-75 817	38,9
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-124 165	-48 348	-75 817	38,9

Pelastuslaitos 2023

	Toteutuma
Toimintatuotot	
Tuet ja avustukset	1 514
Muut toimintatuotot	12 214
Toimintatuotot yhteensä	13 729
Toimintakulut	
Henkilöstökulut	
Palkat ja palkkiot	-99 891
Henkilösivukulut	
Eläkekulut	-23 544
Muut henkilösivukulut	-1 494
Henkilösivukulut	-25 038
Henkilöstökulut	-124 929
Palveluiden ostot	-92 007
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 347
Muut toimintakulut	-7 853
Toimintakulut yhteensä	-226 136
TOIMINTAKATE	-212 407
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-212 407

Tuloslaskelma 2023 (ei sisällä pelastuslaitosta)

	TA 2023	Toteutuma	Poikkeama	Käyttö %
Toimintatuotot				
Myyntituotot	2 319 992	2 668 248,64	-348 257	115,0
Tuet ja avustukset	881 175	434 261,55	446 913	49,3
Muut toimintatuotot	14 000	30 214,97	-16 215	215,8
Toimintatuotot yhteensä	3 215 167	3 132 725,16	82 442	97,4
Toimintakulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-1 938 260	-1 709 319,70	-228 940	88,2
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-205 800	-291 427,74	85 628	141,6
Muut henkilösivukulut	-31 500	-41 427,96	9 928	131,5
Henkilösivukulut	-237 300	-332 856	95 556	140,3
Henkilöstökulut	-2 175 560	-2 042 175,40	-133 385	93,9
Palvelujen ostot	-807 860	-818 815,05	10 955	101,4
Aineet tarvikkeet ja tavarat	-46 660	-57 041,12	10 381	122,2
Avustukset	0	-1 135,20	1 135	
Muut toimintakulut	-218 160	-168 859,15	-49 301	77,4
Toimintakulut yhteensä	-3 248 240	-3 088 025,92	-160 214	95,1
TOIMINTAKATE	-33 073	44 699,24	-77 772	-135,2
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	400	0,00	400	0,0
Muut rahoitustuotot	0	6 016,51	-6 017	
Korkokulut	-200	0,00	-200	0,0
Muut rahoituskulut	0	-52,12	52	
Rahoitustuotot ja -kulut	200	5 964,39	-5 764	2 982,2
VUOSIKATE	-32 873	50 663,63	-83 537	-154,1
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-5 000	0,00	-5 000	0,0
TILIKAUDEN TULOS	-37 873	50 663,63	-88 537	-133,8
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-37 873	50 663,63	-88 537	-133,8
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT				
Toimintatuotot/toimintakulut %			2023	2022
			101,4	102,7
Vuosikate/Poistot, %			0	978,2

Rahoituslaskelma 2023 (ei sisällä pelastuslaitosta)

		TA 2023	Toteutuma
Toiminnan rahavirta			
Vuosikate		-32 873	50 663,63
Toiminnan ja investointien rahavirta		-32 873	50 663,63
Rahoituksen rahavirta			
Muut maksuvalmiuden muutokset			
Toimeksiantojen varojen ja po:n muutokset		0	-321,99
Saamisten muutos		0	-14 490,69
Korottomien velkojen muutos		0	352 787,81
Rahoituksen rahavirta		0	337 975,13
Rahavarojen muutos		-32 873	388 638,76
Rahavarat 31.12.		-	1 219 504,27
Rahavarat 1.1.		-	830 865,51
		-	388 638,76
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT			
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €		544	493
Kassan riittävyys pv		144	101
Laskennallinen lainanhoitokate		0	193,3

Tase 2023 (ei sisällä pelastuslaitosta)**Päijät-Hämeen liitto**

VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	31.12.2023	31.12.2022
Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkävaikutteiset menot	0,00	0,00
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	0,00	0,00
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	524 058,84	524 058,84
Sijoitukset yhteensä	524 058,84	524 058,84
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	524 058,84	524 058,84
Toimeksiantojen varat		
Valtion toimeksiannot	2 298 255,72	3 288 838,14
Toimeksiantojen varat yhteensä	2 298 255,72	3 288 838,14
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	118 562,54	197 414,79
Muut saamiset	338 528,30	245 185,36
Siirtosaamiset	0,00	0,00
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	457 090,84	442 600,15
Rahat ja pankkisaamiset	1 219 504,27	830 865,51
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	1 676 595,11	1 273 465,66
VASTAAVAA YHTEENSÄ	4 498 909,67	5 086 362,64

TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

Tuloslaskelma 2023 (sisältää pelastuslaitoksen)

	2023	2022
TOIMINTATUOTOT		
Myyntituotot	2 668 248,64	28 833 469,80
Tuet ja avustukset	435 776,02	870 992,85
Muut toimintatuotot	42 429,17	87 140,01
Toimintatuotot yhteensä	3 146 453,83	29 791 602,66
TOIMINTAKULUT		
HENKILÖSTÖKULUT		
Palkat ja palkkiot	-1 809 211,13	-15 298 770,69
HENKILÖSIVUKULUT		
Eläkekulut	-314 971,29	-2 705 195,50
Muut henkilösivukulut	-42 922,03	-680 356,98
Henkilösivukulut	-357 893,32	-3 385 552,48
HENKILÖSTÖKULUT	-2 167 104,45	-18 684 323,17
PALVELUJEN OSTOT	-910 821,69	-3 514 974,06
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-58 388,53	-1 596 731,25
AVUSTUKSET	-1 135,20	-14 077,60
MUUT TOIMINTAKULUT	-176 712,03	-5 722 792,24
Toimintakulut yhteensä	-3 314 161,90	-29 532 898,32
TOIMINTAKATE	-167 708,07	258 704,34
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT		
Korkotuotot	14 810,85	23 584,21
Muut rahoitustuotot	6 386,10	12 148,73
Korkokulut	0,00	-6 435,30
Muut rahoituskulut	-137,46	-2 572,59
RAHOITUSTUOTOT- JA KULUT	21 059,49	26 725,05
VUOSIKATE	-146 648,58	285 429,39
POISTOT JA ARVONALENTUMISET		
Suunnitelman mukaiset poistot	0,00	-674 202,56
TILIKAUDEN TULOS	-146 648,58	-388 773,17
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-146 648,58	-388 773,17

Rahoituslaskelma 2023 (sisältää pelastuslaitoksen)

	2023	2022
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
Vuosikate	-146 648,58	285 429,39
Tulorahoituksen korjauserät	0,00	-11 911,29
TOIMINNAN RAHAVIRTA	-146 648,58	273 518,10
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investointimenot	0,00	-796 839,31
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	139 693,14
Pysyvien vastaavien hyöd. luovutustulot	0,00	11 911,29
INVESTOINNIT YHTEENSÄ	0,00	-645 234,88
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-146 648,58	-371 716,78
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
LAINAKANNAN MUUTOKSET		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	0,00	0,00
LAINAKANNAN MUUTOKSET	0,00	0,00
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET		
Toimeksiantojen ja po:n muutokset	-321,99	321,99
Saamisten muutos	919 768,72	-177 569,43
Korottomien velkojen muutos	-1 497 122,33	135 138,68
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET	-577 675,60	-42 108,76
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-577 675,60	-42 108,76
RAHAVARAT 31.12.	2 720 348,95	3 444 673,13
RAHAVARAT 1.1.	3 444 673,13	3 858 498,67
RAHAVAROJEN MUUTOS	-724 324,18	-413 825,54

Liiton tase 2023 (sisältää pelastuslaitoksen)

VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	31.12.2023	31.12.2022
Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkävaikutteiset menot	0,00	89 289,55
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	0,00	89 289,55
Aineelliset hyödykkeet		
Kiinteät rakenteet ja laitteet	0,00	0,00
Koneet ja kalusto	0,00	3 155 906,01
Ennakkomaksu ja kesk.eräiset hank.	0,00	110 660,00
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	0,00	3 266 566,01
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	524 058,84	524 058,84
Sijoitukset yhteensä	524 058,84	524 058,84
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	524 058,84	3 879 914,40
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	2 298 255,72	3 288 838,14
Toimeksiantojen varat yhteensä	2 298 255,72	3 288 838,14
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
SAAMISET		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	118 342,54	247 171,65
Muut saamiset	319 778,39	780 631,98
Siirtosaamiset	13 230,00	343 316,02
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	451 350,93	1 371 119,65
Rahoitusarvopaperit		
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	545 000,00	545 000,00
Joukkovelkakirjalainasaamiset	63 000,00	63 000,00
Rahoitusarvopaperit yhteensä	608 000,00	608 000,00
Rahat ja pankkisaamiset	2 112 348,95	2 836 673,13
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	3 171 699,88	4 815 792,78
VASTAAVAA YHTEENSÄ	5 994 014,44	11 984 545,32

Päijät-Hämeen liitto

VASTATTAVAA		
	31.12.2023	31.12.2022
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	213 855,20	213 855,20
Edellisen tilikausien yli-/alijäämä	1 341 941,51	2 908 333,84
Tilikauden yli-/alijäämä	-146 648,58	-388 773,17
Oma pääoma yhteensä	1 409 148,13	2 733 415,87
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	1 623 465,16	1 623 465,16
Pakolliset varaukset yhteensä	1 623 465,16	1 623 465,16
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	2 298 255,72	3 289 160,13
Toimeksiantojen pääomat yhteensä	2 298 255,72	3 289 160,13
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Ostovelat	102 304,39	771 736,27
Muut velat	46 345,97	329 428,84
Siirtovelat	514 495,07	3 237 339,05
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	663 145,43	4 338 504,16
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	663 145,43	4 338 504,16
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	5 994 014,44	11 984 545,32

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseessa hankintamenoon tai sitä alempaan arvoon.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Selvitys edellistä tilikautta koskevista tiedoista, jotka eivät ole vertailukelpoisia päättyneen tilikauden kanssa

Tilikauden 1.1.2023 avaussaldojen muutoksina on kirjattu hyvinvointialueille siirtyneet omaisuus- ja pääomaerät kirjanpitolautakunnan kuntajaoston lausunnon 128 mukaisesti.

Päijät-Hämeen liitolta on siirtynyt Päijät-Hämeen Hyvinvointialueelle palo- ja pelastustoimen omaisuserät sekä henkilöstö lomapalkkavelkoineen.

Peruspääomaan kohdistuvien kirjausten jälkeen liiton peruspääoma on - 963 763,96 euroa. Maakuntavaltuusto on kokouksessaan 8.3.2024 korottanut peruspääomaa pelastuslaitoksen taseen ylijäämistä 1 177 619,16 euroa. Peruspääoma on korotuksen jälkeen 213 855,20 euroa.

Muutokset ovat tarkemmin eritelty liitetiedoissa kyseisen tase-erän kohdalla.

Päijät-Hämeen pelastuslaitos -liikelaitos on purettu 1.1.2023 toiminnan siirryttyä Päijät-Hämeen hyvinvointialueelle. Pelastuslaitoksen eriytettyä tilinpäätöstä ei täten enää esitetä tilinpäätöksessä.

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Toimintatuotot tehtäväalueittain	2023	2022
Luottamushenkilöhallinto	159 890,00	147 251,29
Varsinainen toiminta	2 227 701,86	2 170 273,14
Kuntayhteistyö ja projektit	745 133,30	781 481,70
Pelastustoimi	13 728,67	21 076 544,37
Ensihoito	0	5 616 052,16
Yhteensä	3 416 453,83	29 791 602,66
Palvelujen ostojen erittely	2023	2022
Muiden palvelujen ostot	910 821,69	3 514 974,06
Yhteensä	910 821,69	3 514 974,06

Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista

Kuluvan käyttöomaisuuden poistojen määrittämiseen on käytetty maakuntavaltuuston 2.12.2005 § 41 vahvistamaa poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu käyttöomaisuuden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan. Arvioidut poistoajat ja poistomenetelmät ovat:

Poistosuunnitelma	Poisto aika	Sumu-poistotapa
Muut pitkävaikutteiset menot		
Perustamis- ja järjestelymenot	3 vuotta	tasapoisto
Tutkimus- ja kehittämismenot	3 vuotta	tasapoisto
ATK-ohjelmistot	3 vuotta	tasapoisto
Osakkeet		ei poistoa
Osakehuoneistojen peruskorjaukset	15 vuotta	tasapoisto
Muut	3 vuotta	tasapoisto
Aineelliset hyödykkeet		
Hallintorakennukset	30 vuotta	tasapoisto
Koneet ja kalusto		
Raskas ajoneuvokalusto	10 vuotta	tasapoisto
Kuljetusvälineet	5 vuotta	tasapoisto
ATK-laitteet	3 vuotta	tasapoisto
Muut laitteet ja kalustot	3 vuotta	tasapoisto

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot	2023	2022
Muut toimintatuotot		
Muut luovutusvoitot	0	87 140,01
Yhteensä	0	87 140,01
Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely	2023	2022
Osinkotuotot muista yhteisöistä	6 000	12 000,00
Yhteensä	6 000	12 000,00

Tasetta koskevat liitetiedot

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	2023	2022
Aineettomat hyödykkeet		
Siirrot erien välillä	0	91 840,68
Tilikauden poisto	0	-2 551,13
Poistamaton hankintameno 31.12.	0	89 289,55
Muut pitkävaikutteiset menot		
Poistamaton hankintameno 1.1.	0	9 630,06
Tilikauden poisto	0	-9 630,06
Poistamaton hankintameno 31.12.	0	0
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto		
Poistamaton hankintameno 1.1.	0	3 360 903,29
Lisäykset tilikauden aikana	0	204 404,98
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	-139 693,14
Siirrot erien välillä	0	389 933,65
Tilikauden poisto	0	-732 609,46
Poistojen oikaisu	0	72 966,69
Poistamaton hankintameno 31.12.	0	3 155 906,01

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	2023	2022
Lisäykset tilikauden aikana	0	592 434,33
Siirrot erien välillä	0	-481 774,33
Poistamaton hankintameno 31.12.	0	110 660,00

PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	0	3 355 855,56
----------------------------	---	--------------

Päijät-Hämeen hyvinvointialueelle on siirtynyt koko Päijät-Hämeen liiton pysyvien vastaavien omaisuuksien erät. Avaussaldon muutos on näiden erien osalta 3 355 855,56 euroa.

Pysyvien vastaavien sijoitukset	2023	2022
Osakkeet ja osuudet		
Hankintameno 1.1.	524 058,84	524 058,84
Hankintameno 31.12.	524 058,84	524 058,84

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät	2023	2022
Lyhytaikaiset		
Ensihoito, lisälasku	0	103 340,53
Siirtosaamiset, muut	13 230,00	261 637,94
Yhteensä	13 230,00	364 978,47

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

Oman pääoman erittely	2023	2022
Peruspääoma 1.1.	213 855,20	213 855,20
Avaussaldon muutos: omaisuuserät	-3 355 855,56	0,00
Avaussaldon muutos: lomapalkkavaraukset	2 178 236,40	0,00
Peruspääoma 1.1.	-963 763,96	213 855,20
Muutokset tilikauden aikana /PO:n korotus (Mkv päätös 8.3.2024)	1 177 619,16	0,00
Peruspääoma 31.12.	213 855,20	213 855,20
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	2 519 560,67	2 908 333,84
Muutokset tilikauden aikana /PO:n korotus (Mkv päätös 8.3.2024)	-1 177 619,16	0,00
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	1 341 941,51	2 908 333,84
Tilikauden yli-/alijäämä	-146 648,58	-388 773,16
Oma pääoma yhteensä	1 409 148,13	2 733 415,88

Maakuntavaltuusto päätti 8.3.2024 korottaa peruspääoman entiselle tasolleen pelastuslaitoksen edellisten tilikausien ylijäämistä. Peruspääoma muuttui negatiiviseksi hyvinvointialueelle siirtyneiden erien kirjausten johdosta.

Erittely peruspääoman jakautumisesta			
	%	2023	2022
Asikkala	3,92	8 378,41	8 378,41
Hartola	1,31	2 795,57	2 795,57
Heinola	9,05	19 349,22	19 349,22
Hollola	11,35	24 265,57	24 265,57
Iitti	3,25	6 956,27	6 956,27
Kärkölä	2,12	4 527,64	4 527,64
Lahti	58,08	124 202,17	124 202,17
Orimattila	7,76	16 587,86	16 587,86
Padasjoki	1,40	3 001,84	3 001,84
Sysmä	1,77	3 790,65	3 790,65
Yhteensä	100,00	213 855,20	213 855,20

Muiden velkojen erittely	2023	2022
Muut velat	46 345,97	329 428,84
Yhteensä	46 345,97	329 428,84

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Lomapalkkavelan ja henkilösivukulujen jaksotukset	320 943,56	2 424 424,48
Muut palkkojen ja henkilöstökulujen jaksotukset	8 792,31	6 607,98
Projektien siirtovelat	178 913,80	270 776,99
Muut siirtovelat	5 845,40	535 529,59
Yhteensä	514 495,07	3 237 339,04

Päijät-Hämeen hyvinvointialueelle on siirtynyt Päijät-Hämeen liiton pelastustoimen henkilökunta lomapalkkavelkoineen. Avaussaldon muutos on näiden erien osalta 2 178 236,40 euroa.

Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedostot

	2023	2022
Toimitilojen vuokravastuut	0,00	4 282 233,24
Koneiden ja laitteiden vuokravastuut	2 495,75	912 900,61
Muut vuokravastuut	1 890,00	1 734,47
Vuokravastuut yhteensä	4 385,75	5 196 868,32
siitä seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	3 162,50	4 473 772,93

Henkilöstöä, tilintarkastajien palkkioita ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedostot

Liiton henkilöstömäärä	2023	2022
(vuoden 2022 luvuissa mukana pelastuslaitoksen henkilökunta)		
Vakinainen henkilökunta	18	267
Sijaiset	0	31
Sivutoimiset (puolivakinaiset)	0	36
Määräaikaiset	13	11
Yhteensä	31	345

Luottamushenkilön palkkiosta perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
	2023	2022
Keskusta	748,50	1 158,00
Kokoomus	2 773,75	2 701,50
Kristillisdemokraatit	19,00	39,00
Perussuomalaiset	754,00	1 037,00
SDP	855,00	986,00
Vasemmistoliitto	130,00	97,50
Sitoutumattomat	52,00	52,00
Vihreät	481,00	386,00
Yhteensä	5 813,25	6 457,00

Tilintarkastajan palkkiot	2023	2022
BDO Auditor-yhtiöt		
Lakisääteinen tilintarkastus	6 314,00	4 940,25
Pelastuslaitoksen tilintarkastus	5 170,00	0
Hankkeiden tilintarkastus	0	8 566,50
Yhteensä	11 484,00	13 506,75

Kuntayhtymän ja intressitahojen väliset olennaiset liiketoimet

Maakuntavaltuusto teki 2.12.2022 kokouksessaan pelastuslaitos kuntayhtymäliikelaitoksen purkamispäätöksen. Jäsenkunnat tekevät saman päätöksen omissa organisaatioissaan. Päätöksessä todetaan hyvinvointialueelle siirtyvät tase-erät, sopimukset ja vastuut. Lisäksi päätöksessä todetaan liitolle jäävät tase-erät ja velvollisuus tehdä loppuselvitys liikelaitoksen nettovarallisuudesta.

Loppuselvityksen tekeminen on vielä kesken. Loppuselvitys tehdään heti kun Asikkalan puolivakinaisen palokunnan varallaolokorvauskiista on ratkaistu.

Maakuntajohtajan kanssa on 23.8.2021 solmittu kuntalain mukainen johtajasopimus, jossa ei ole sovittu erokorvauksesta.

Jäsenkuntien maksuosuudet

Kunta	2018	2019	2020	2021	2022
Asikkala	80 744	80 198	83 444	85 675	88 216
Hartola	28 366	28 023	28 467	28 587	29 062
Heinola	187 719	185 987	193 420	197 859	202 473
Hollola	230 803	231 239	241 680	248 132	254 511
liitti	-	-	-	71 133	72 519
Kärkölä	44 044	43 833	45 577	46 298	47 353
Lahti	1 158 836	1 162 644	1 228 274	1 270 052	1 313 374
Orimattila	157 927	157 722	164 769	169 622	173 848
Padasjoki	29 812	29 432	30 341	30 696	31 317
Sysmä	38 349	37 522	38 430	38 762	39 746
Yhteensä	1 956 600	1 956 600	2 054 000	2 186 815	2 252 419

Jäsenkuntien vuoden 2023 maksuosuudet

Jäsenkuntien vuoden 2023 maksuosuus liiton menoihin										
	Asukasluku 31.12.2022		Käyttömenot				Yli- opisto- kampus	Kunta- yhteistyö	HYTE	PHL+ Yliopis- tok.+ Kuntayht. +Hyte
			TA	TA 2023	Muutos 2022-2023					
	Asuk- kaat	%	2022	2022 + 3 %	€	%				
Asikkala	8 033	3,92 %	88 216	90 855	2 639	2,99	3 916	3 329	3 329	101 428
Hartola	2 621	1,28 %	29 062	29 644	582	2,00	1 278	1 086	1 086	33 094
Heinola	18 344	8,94 %	202 473	207 474	5 001	2,47	8 943	7 601	7 601	231 620
Hollola	23 090	11,26 %	254 511	261 152	6 641	2,61	11 257	9 568	9 568	291 545
liitti	6 559	3,20 %	72 519	74 184	1 665	2,30	3 198	2 718	2 718	82 817
Kärkölä	4 245	2,07 %	47 353	48 012	659	1,39	2 069	1 759	1 759	53 599
Lahti	120 027	58,51 %	1 313 374	1 357 528	44 154	3,36	58 514	49 737	49 737	1 515 517
Orimattila	15 808	7,71 %	173 848	178 791	4 943	2,84	7 707	6 551	6 551	199 599
Padasjoki	2 813	1,37 %	31 317	31 816	499	1,59	1 371	1 166	1 166	35 518
Sysmä	3 584	1,75 %	39 746	40 536	790	1,99	1 747	1 485	1 485	45 253
Yhteensä	205 124	100,00 %	2 252 419	2 319 992	67 573	3,00	100 000	85 000	85 000	2 589 992

Maakuntahallituksen ja maakuntajohtajan allekirjoitukset:

Lahti 12. päivänä maaliskuuta 2024

Tilintarkastajan merkintä:

Olemme tarkastaneet tilinpäätöksen.

Lahdessa / 2024

BDO Audiator Oy
Ulla-Maija Tuomela
JHT, KHT

Luettelo käytetyistä kirjanpito kirjoista 2023:

Luettelo kirjanpidosta ja aineistoista 2023

Kirjanpidon osa	Tositelaji	Numero-sarja alk.		Kirjanpitojärjestelmien keskinäiset yhteydet	Miten ja missä säilytetään
Tilinpäätös			Tasekirja	Kunnan tasekirjassa on esitetty kirjanpitolaian edellyttämä tilinpäätös, toimintakertomus sekä luettelo kirjanpidoista ja aineistosta	Kuntayhtymässä paperilla
		1	Tase-erittelyjen saldoseselvitykset		
			Liitetietositteet		
			Tilikartta		
Pääkirjanpito			Pää- ja Päiväkirjat	Pääkirjanpitoon kootaan yhteenveto esijärjestelmien tapahtumista	Tapahtumat säilytetään sähköisessä arkistossa
Pääkirjatiliosite	MUISRD	15000	Muistiotositteet Raindance		Kuntamalli Raindance - kirjanpitojärjestelmässä
Liittymät					Palkkakirjanpito ja siihen liittyvät erittelyt ja laskelmat
	PALKAT	100001	Populus palkkaliittymä, palkkositteet, matkalaskut	Tapahtumat siirretään liittymän kautta pääkirjanpitoon yhdistelmänä	Säilytetään sähköisenä Populus-palkanlaskenta-järjestelmässä
Myyntireskontra					
	YMR10	10000001	Projektit	Tositteet siirtyvät ProE-laskutuksesta myyntireskontraan	Tapahtumat säilytetään sähköisenä ProE-laskutuksessa
	YMR20	20000001	Kuntaosuudet		
	YMR30	30000001	Sekalaiset	Myyntireskontran tapahtumat ovat osa Kuntamalli Raindance -järjestelmää, joka on integroitu suoraan pääkirjanpitoon	
	YMRHYV	5310001	MR hyvityslask. kuittaus		
	YMRMAN	5110001	MR Manuaalisuoritukset		
	YMRVII	5210001	MR Viitesuoritukset		
	MRP10	10000001	Projektit	Myyntireskontra ja -laskutus siirtyvät uuteen Raindance Myyntireskontraportaaliin	Kuntamalli Raindance - kirjanpitojärjestelmässä
	MRP20	20000001	Kuntaosuudet		
	MRP30	30000001	Sekalaiset		
	MRPHYV	5310001	hyvityslask. kuittaus		
	MRPK	5410001	Luottotappio		
	MRPMAN	5110001	MRP Manuaalisuoritukset		
	MRPVII	5210001	MRP Viitesuoritukset		
Ostoreskontra	OSTORD	8000001	Ostolaskut	Ostoreskontran tapahtumat ovat osa Kuntamalli Raindance -järjestelmää, joka on integroitu suoraan pääkirjanpitoon	Kuntamalli Raindance - kirjanpitojärjestelmässä
	OMAKSU	8990001	Ostoreskontra maksut		
Tiliotteet				Nomentia Banking-maksuliikenneohjelmasta liittymien kautta Kuntamalli Raindance - kirjanpitojärjestelmään	Tapahtumat säilytetään sähköisenä Baswaren InvoiceReady-arkistossa
	PANKKI	101001	Pankkien tiliotteet		Kuntamalli Raindance - kirjanpitojärjestelmässä
Avaava tase	ALKUSA	1001	Alkusaldot	Siirretään ALKUSA -raportilla	
Talousarvio					
	BUD	2001	Talousarvio	Budjetti laaditaan Excelissä ja tallennetaan erikseen Kuntamalli Raindance -järjestelmään	Kuntamalli Raindance - kirjanpitojärjestelmässä
Lisätalousarvio	BUDL	3001	Lisätalousarvio	Viedään manuaalisesti	Kuntamalli Raindance - kirjanpitojärjestelmässä

MUUT LIITTEET

Maakuntavaltuusto 2021–2025

Puheenjohtaja Ilkka Viljanen, Asikkala
I varapuheenjohtaja Kari Hyytiä, Hollola
II varapuheenjohtaja Tuomas Sorsa, Lahti

Jäsen	puolue	Varajäsen	puolue
Asikkala			
Arto Mielonen	PS	Toni Seppälä	PS
Ilkka Viljanen pj	KOK	Jari Laaksonen	KOK
Hartola			
Mikko Ruoppi	KOK	Jarkko Fågel	KOK
Heinola			
Kai Pynnönen	PS	Harri Salonen	PS
Kaija Järvinen	H-sit	Tuomo Vesikko	H-sit
Ilkka Jaakkola	KOK	Tapio Väli-Torala	KOK
Sami Salminen	SDP	Jari Vastamäki	SDP
Hollola			
Kristiina Vanhala-Selin	VIHR	Jenna Parviainen	VIHR
Juha Rehula	KESK	Kristian Saarnio	KESK
Tapani Ihalainen	KD	Pasi Pälsi	KD
Petri Palo	PS	Ville Mikkola	PS
Kari Hyytiä I vpj	SDP	Heidi Hakanen	SDP
Iitti			
Atte Savelainen	KESK	Ari Ollikainen	KESK
Eira Leino	SDP	Jaana Aro	SDP
Kärkölä			
Mari Raininko	KOK	Santeri Nousjoki	KOK

Jäsen	puolue	Varajäsen	puolue
Lahti			
Tuomas Sorsa II vpj	PS	Hannu Kaasinen	PS
Mira Nieminen	PS	Maarit Tuomi	PS
Ville Hälinen	Pro Lahti	Anita Närhi	KOK
Jouni Kaikkonen	VIHR	Minerva Kastehelmi	VIHR
Anna Kaisa Kupiainen	VAS	Elisa Lientola	VAS
Anneli Viinikka	SDP	Minna Lampinen	SDP
Sinikka Ruuska	SDP	Maria Mäkynen	SDP
Ulla Vaara	SDP	Marju Markkanen	SDP
Erkki Nieminen	SDP	Tapani Ripatti	SDP
Pasi Karjalainen	SDP	Siru Heromaa-Karjalainen	SDP
Milla Bruneau	KOK	Sari Niinistö	KOK
Merja Vahter	KOK	Ida Rantanen	KOK
Juha Rostedt	KOK	Reijo Oksanen	KOK
Marko Lindqvist	KOK	Francis McCarron	KOK
Sonja Falk	KD	Pertti Arvaja	KD
Orimattila			
Sari Sikkilä	PS	Arja Simola	PS
Ari Anttila	KESK	Marko Suuronen	KESK
Ida Jokinen	KOK	Mirva Illi-Lampio	KOK
Tuula Koivunen	SDP	Kirsti Laatumen	SDP
Padasjoki			
Sauli Kivinen	PS	Ilpo Siljander	PS
Sysmä			
Eevakaisa Lehtosalo-Lönnberg	KESK	Eija Virolainen-Nurminen	KESK

LIITON HENKILÖKUNTA VUONNA 2023 (31.12.2023)

TOIMISTON JOHTAMINEN	
Maakuntajohtaja	Niina Pautola-Mol
ALUESUUNNITTELU JA TUTKIMUS	
Aluesuunnittelujohtaja	Niina Ahlfors
Erityisasiantuntija	Petra Uusitalo
Tutkimuspäällikkö	Jukka Mikkonen
Erityisasiantuntija	Niklas Pappinen
Erityisasiantuntija	Mari Lång-Kauppi
Erityisasiantuntija	Kaisa Torri
ALUEKEHITYS	
Kehittämisjohtaja	Juha Hertsi
Erityisasiantuntija	Elina Aakko (työvapaalla)
Ma. erityisasiantuntija	Sanna Tuominen
Aluekehityspäällikkö	Riika Kivelä
Erityisasiantuntija	Petri Veijalainen
EDUNVALVONTA JA KUNTAYHTEISTYÖ	
Ma. edunvalvontajohtaja	Antti Kalliomaa
Ma. hyvinvointipäällikkö	Saila Juntunen
Visuaalinen suunnittelija	Maaret Monola
Ma. kuntayhteistyöpäällikkö	Tarja Parviainen
Viestintäkoordinaattori	Maija Väkeväinen
HALLINTO- JA TUKIPALVELUT	
Hallintojohtaja	Jari Paakkunainen
Johdon sihteeri	Hannele Järvelä
Toimistosihtööri	Sanna Jokinen
Ict-suunnittelija	Sari Mertsalmi
Talous- ja henkilöstösihteeri	Jaana Rissanen

PROJEKTIT	
Päijät-Hämeen kulttuuriverkko -hanke	
Projektipäällikkö	Joonas Pokkinen
Maakuntataiteilija	Laura Mellanen
ÄES-hanke, LOTTI -hanke	
Projektipäällikkö	Harri Kuusela
Projektipäällikkö	Markku Lehikoinen
CCRI -hanke, CEI Boost -hanke ja Change(K)now -hanke	
Projektipäällikkö	Johanna Snell
Alueellinen ilmastotyö / Canemure -hanke, Kuntien ilmastosuunnitelmat -hanke	
Projektipäällikkö	Maarit Virtanen
Kuntien ilmastosuunnitelmat -hanke	
Projektikoordinaattori	Terhi Ahava
VAKKU-vankempaa kuntien kulttuuritoiminta -hanke	
Maakuntataiteilija	Hannu Kella
Päijät-Hämeen Vaikuttajakoulu	
Vaikuttajakoulun koordinaattori	Jayla Tammiharju
Canemure-hankkeen maakunnallisen energiataseen selvitys	
Suunnittelija	Loorents Hertsi

Päijät-Hämeen liitto
The Regional Council of Päijät-Häme